

Devote oefening ende bedudenis der missen

<https://hdl.handle.net/1874/461546>

179
Hier beghint eē deuote oefening
ende bedudenis alle der maniere en
wtwendighe wysen die de priester
inder missen doet. als die wisse en ze
re geleerde licenciaet inder godheyt
Heester symon van venloe. die een
deuoet vuerich man was selue met
sijn hant compileert en wt veel boe
ke vergadert heeft en heeft beuolen
tot troostende leering der simpelre
lecker menschen datmēt in duytsch
setten soude. op dat si enich verstat
hebbē mochten vanden wonderlike
werck onser salicheit dat inder mis
sen gheschiet

Prologus

Onder den dienst der hepligher
missen suldi v soe oetmoedich

lic ende soe vurichlic hebben en hou-
de als of ghi inde alre hoechste thro-
ne der glorien goods voer die voete
lijne hogher moghetheit laecht ghe-
uallen biddede voer v salicheit. **W**at
also als wi warachtelic en son deni-
ghen twiuel vastelijc gheloue soe is
daer god en mensche alsoe gheheel
also volcomen also machtich en also
goedertiere onder de heilighen sacra-
ment onthouden als hi inder cribbe
ghelegghen heeft aenden crups ghe-
hanghen heeft en nu ter rechter hat
lijns almachtighen vaders sitten-
de is inder glorien. **E**nde wat ghy
scrypede voer der cribbe op de berch
van caluarien of oec om dien hoghen

thronen sijnre godliker glorsen sout
moghen vercrighen dat sal v hier al
soe wel en alsoe lichtelijc gheschpen
koent ghi v anders onder de dienst
der missen ende in sijnre godliker te
ghenwoerdicheyt also deuotelic en
oetmoedelic hebben alst v behoort
en noot is. **W**at niet min en schijnt
god dagelics te doe in die dz hi daer
opte outaer he ghewaerdicht te da
len vande hemel da hi welneer ghe
daen heeft om onsen wille mensche
wordende en stozuende ande crups
En daer om heeft hi ons dit heilige
sacrament ghelaten op dat wi daer
bi sijnre ouerdzagghender en obbegri
peliker minne ghedenske en ghehoe

ghen sonden **E**n alsoe warachtelike
wort hi daghelics ind missen voer a
sen sondē gheoffert als hi eens op
tē goeden vridach optē berch vā cal
uariē geoffert is **G**hi sult oec wetē
dat alle dat leuē ons liefs heren ihū
xpi ons verdienstelic geweest is **E**n
alle sijn heilighe leuē is geweest als
eē heilighe misse welcke misse in dri
en ghedeelt is Dat eerste deel is al
le sijn heylighe leuen vā aen beghin
totter passien Dat andi deel is sijn
bitter passie Dat derde deel is sijn
heilige vrisenis mitter hemeluaert
Ende dit wort alte samen in elcker
missen diemē doet ghepresenteert.
Dat eerste deel vande beghin d mis

len diemen doet tottē **Canon** toe dz
is als **sanct⁹** ghesonghē is **Dat andi**
deel vā sanct⁹ tot par dñi **Dz derde**
deel vā par dñi tottē eynde vand mil
len toe **En** wāt die zoē gods daer o
mēsche ghewordē is op dat hi o
uermits sinē bitterē doot vlossē sou
de **Er** dz dā die priester die misse be
ghint **So** cleet hi dan hē seluen mit
allulcken clederē die daer beteskenē
die clederē en instrumentē sijnre bitte
re passien **Daer** dit heilighe sacrifici
eē ghehoechnis of is **Dat bereit**

In den eersten **sel der misse**
als die priester ten outaer
gaen wil **Soe** trect hi sijn
butenste clederen wt **In ghedachte**

nis dat die alre ouerste priester xps
ihesus doen hi hē seluen sinen hemel
sche vader voer onse sonden offerē
woude en̄ inden leste auōtmael sijn
re lieuer apostolē voeten wasschen
soude. sijn clederē of leide o dien oet
moedighen dienst alsoe veel oetmoe
dichliker te doen. En̄ betekēt geheel
telic dze eē priester die ter misse gaet
en̄ oec ghi en̄ een peghelic goet men
sche die gaerne deuotelijc en̄ aēdach
tichlic misse sout hore. van v setten
selt en̄ alheel v ontkōmeren selt vā
allen vzeemde ghedachte en̄ fantast
en ende wtweēdighe en̄ tijtlycke sor
ghen. En̄ op dat ghi d it alsoe veel te
bet moecht doen suldi aldus segghē

O goedertiere heer ihu xpe Ic bid
de v doer die onbegripelike mine in
welker mine ghi v selue uwē hemel
schen vad hebt willen offerē voer o
sen sonden **E**n doer dat wttrecken
uwer clederen doen ghi indē lesten
auontmael uwer apostolē voetē oet
moedelic begheerdet te wasschē dat
ghi alle mijn wtwendighe sinnē vā
allen tijtliken en vergancliken din
ghen treckē wilt en mit inwendigē
ende mit ewighē dinghen becōmerē
wilt **O**p dat ic mi in uwer heiliger
teghewoirdicheit also eerwardich
lic hebben en houden mach **A**ls enē
armen sondighen behoeftrighen mē
sche inden oghen sijns heren sijns

gods hē betaelmt te hebben **D**ie mit
ten vader en mitten heilighē gheest
leues en requiers ewelic sonder eynde
Amen **E**n anderen so wasset
die priester sijn handē sijn mont en
sijn aenschijn **E**nde die ghene schoe
nen en dzaghen treckē schoenen aen
inder ghehoechnisse dat die soete he
re sijnre apostolen voeten wiesch en
droechde ende cussede vrendelijck.
Daer seldi gheestelic bi verstaē dat
die dit heilighe sacramēt waerdich
lic sal offeren of gheestelijc ontfan
ghen niet alleē en moet reyn wesen
van werckē en van woerdē mer oec
vā quaden ghedachten en van aert
schen begheerten die bi den voeten

te verstaen sijn. **E**n daer om seldi vā
hem bidde n ende segghen aldus.

O alre soetste heer ihū xpē. **I**c bidde
v also als ghi wt uwer groter oet-
moedicheit niet veronwaerdicht en
hebt die voete uwer apostolen mer
oec uwes verraders te wassche dat
ghi v oec gewaerdighē wilt die voe-
tē mijnre quader begheertē te was-
schen. **E**n wilt my oec vergheuen al
dat ic mit ghedachten mit woerde
en mit werckē teghens uwer goet-
heit ghedaen hebbe op dat ic alheel
suuer ende reyn in uwer heyligher
tegewoirdicheit moet vlschinē. **A**me

Oen derden soe gaet hi oetmoede-
lic en bedructelic ten outaer waert

Ende knielende voer dē outaer bid
hi den barmhertighē god om gracie
dat heilige sacrificie deuotelyc te be
ghinnen en salichlick te eynden **E**n
daer is gheestelijck bi beteykent dat
onse lieue here wtghinc wt den hu
se daer hy sijn auontmael ghehoudē
hadde totten berghe van olyueten
waert inden hooftkyn daer hy des
nachtes in synen ghebeden dic wy
le plach te vernachten ende dat hy
doen seyde. **M**ijn ziele is bedroeft
ter doot toe ende neder viel op sinē
knyen mitten aenschyn inder aerde
Biddende drierwerf sinē hemelschē
vader oft moghelic waer dat die kelic
der passien van hem mochte gaen.

en vā anxt en vā vresen des doots
swetede hi daer bloedighen sweet.
En die enghel des heren openbaer
de hem vanden hemel sterckende en
de troostende hem **E**n dan moechdi
aldus bidden **A**lre minlicste he-
re ihū xpē **I**c bidde v doer dien gro-
ten anxt ende vrese ende hertelijcke
bedructheyt die in uwer heyligher
zielen bestont te comen. **E**nde doer
dat oetmoedighe ghebeth dat ghy
inden hoofkyn deet **E**nde door die
bloedighen sweet die ghy sweete-
de dat ghi ons uwen heylighen en-
ghel seynden wilt die den p[re]ster
ende my ende alle die hier theghen
woirlich sijn behoeden mach stuerē

eñ leeren. op dat dit heylige sacrifici
gheoffert mach wordē tot uwer erē
eñ tot onser alre salicheyt op dat y
mer dien bloedighen sweet an ons
niet verlozen en bliue. Amen

En vierden soe gaet die priester
voer dē outaer eñ kullet den outaer
In gedachtenis dat onse lieue here
op stōt wt sinē ghebede. eñ ghinc si
nē viāden te gemoet. eñ cussede sinē
verrader voer sinen mont eñ seyde
deerlikē **V**zent waer toe bistu geco
mē **O**iuda verraetstu met eē cussen
des mēschen soē **E**ñ dlt suldi dicwyl
mit medelideliker herten ouerdenc
ken eñ biddē aldus **O**nnosel lam
gods. o soen des almachtighē vaders

wtuercozē heer ihū xpe die o minnē
wille vā dien bloetghierigē wolf in
da den valschen verrader met eē tei
ken der vzienscap en des vzedē indē
handē dier rasender iode gheleuert
bist **I**c bid di doer die grote goeder
tierēheit die du dinē verrader be we
lē hebste dattu mi ouermits der soe
ter minnē dijns godliken ingheue
cullen wilt op dat ic indē gheest be
uoelen mach wat soeter gracie in
dinen lippen ghestort is Amen.

Wen vijften so leit hi op sijn hooft
dat **Amict** ende laet dat cruyts
om sijn hals gaen en gozket benedē
om sijn gordel **D**aer is hi beteykēt
dat onse lieue here hē seluē gaf indē

handē sijn te viandē die hem als sin
te bernaert seit een grote coorde o si
nen hals worpen ende eē ander zeel
om sijn middel bonden daer si hem
meer mede sleepten dan leiden ende
brochten hē also eerst voer anas en
na voer caphas daer si sijn heplige
aenschijn mit enē vuylen oet verbō
den ende alle dē nacht onghenadich
liken sloeghen. En dit en veel meer
datter metten tijt gheschiet is suldi
biden Amict verstaē En ald9 moech
di dan biddē **O** alre liefste heer ihe
su xpe die o minē wille als eē moer
denaer gheuāghen en ghebōdē bist
ende dijn heplige aenschijn daer die
enghelen stadeliken in begheren te

8
scourwen o minne wille hebste late be
sppen beulecken verbinden en slaen
van dien bosen ioden. **O**ntbint soete
heer die banden mynre sonde en liet
my aen metten oghen uwer ontferm
herticheyt daer ghi petrus mede aen
laecht doen hi v dypewerk verslaect
hadde. en verlicht die ogen mynre so
digher zielen op dat ic v goetheit en
myn boosheyt bekennen mach. en
maect oec reyn dat aenschyn mynre
zielen op dat ic vwe heylighe oghen
behaghelic moet wesen ende bliuen
ewelic sonder eynde. **Amen**

Den seste so treect hi aen die **Albe**
In ghedachtenis des langhen witten
cleets daer ihesus die onghescapen

wylheyt des vaders vā herodes en
van sinen ghesin als eē dwaes in be
spottet wert te pīlē tīt·en daer me
de wedi tot pylat⁹ ghebrocht wert·
En daer is oec gheestelijck bi betep
kēt dat die priester die dit heylighe
sacramēt offeren sal en waerdichlic
ontfanghen sal soe reyn en puer be
hoeft te wesen als of hi huden eerst
ghedoopt waer **E**n dā moechdi al
dus biddē **O** Ewighe wilheyt des
almachtighē vaders alre lastmoedich
ste heer ihū xpe die d minen wille te
priem tīt ghebonden als een moer
denaer voer den rechter pylato ghe
brocht bist·en daer mit veel valsche
ghetughē ouerloghē en besculdiche

bist en vā pylato tot herodē gheset
bist en van herode ende van sinē ghe
sin in een lanc wit cleet bespottet be
spoghen en voer een gheck gheacht
hebt willen wesen. en also weder o
tot pylato ghesent hebt willē wese
Verleent my lieue heer die wijsheit
deser werelt die dwaelsheyt voer dy
gerekēt is te scurwen en v minē heer
mynen meester in puerheyt der con
sciencien en in simpelre eenvoudi
gher meninghē na te volghē op dat
ic voer uwen strenghē oerdel moet
wordē gheuonden vyz en los vā al
len sonden **Amen.** **E**n leuenden
soe scoztet hem die priester met een
Gordel. Bi welkē gordel beteykēt

is die coerde daer hi mede ander co-
lūpnen gebondē wort of die gheese-
len daer hi te tencie tūt mede geghe-
felt wert tot indē lendenē toe alsoe
deerlikē en onghenadichlikē als hi
te Augustijn seit of hi alle die werlt
doot hadde gheslaghē Gheestelic is
oec biden gozdel te verstaē repnich-
heit des lichaems indē ghenē die dit
heilighe sacramēt offerē sal of wair-
dichlic otfanghen sal **I**n desen ende
van desen pūt seldi onsen lieue here
altūt danckaer wesen ende bidden
aldus **O** onnosel ende onbructe
lam alre soetste heer ihū xpe die om
minen wille vanden bosen ioden er-
gher dā een moerdernaer bist geach-

tet gheweest. doe si te tercie tijt bar
rabam begheerde te houden ende di
te cruce en om mijn sonde mit roo
den herdelic and calupnien ghebode
en also seer ghegheeselt hebt willen
wesen datter niet heels en bleef an
alle dinen heylighē lichaem. **Ic** bidde
dy doer alle dyn heylighe woden en
doer dat duerbaer bloet datstu doe
storteste dz ghi mi hier in desen leue
mit uwer vaderliker roede barmhar
tichlic wilt castien op dat ic de swa
ren hamer der ewigher vdoemenis
moet ontgaen. **Amen** **O** en achten
loe neemt hy die **Stoel** ende leyt
die in sinen hals ende cruytswijs vo
re syn borsten. **In ghedachtenis der**

kettene die sy hē als enen vdoemde
mensche die dē doot sculdich is in si-
nen heplighen hals leyden **O**f men
mach daer bi verstaē dat swaer cru-
ce dat hi op sijn scouderē dzoech tot
ter doot waert **E**n neghendē so
draecht hi den **Wampel** aen sinen
lutteren arm **I**n ghedachtenis der
coerden daer sijn heylighe handē al-
tijt mede ghebonden warē mer doe-
men hem die doernen crone op sijn
hoeft sette en hē een riet in sijn rech-
ter hant gauē voer eē conincklic scex-
trū doen bleef die coerde ander luf-
terhant hanghen

Die priesterlike crone beteykent
die doerne crone die die coninck der

glozen o ons conincklike waerdich-
te vercrighē ende in sijnre ewigher
glozen te cronē op sijn ghebenedide
hoofd ghedraghen heeft en dit suldi
mit alre hertē medelidelikē ouerdēc-
kē en bidden ald⁹ **O** coninc der glo-
zen o heer der heren suete ihesu die
om onse salicheit so scandalic ghebō-
den en so spottelic en so pijnlikē ge-
croent hebt willē wesen **I**aet lieue
heer v grote minne en v bitter liden
aen mi niet verloren bliuē. mer set
mijn goedertierē heer v doernē cro-
ne v banden v crups en alle v bitter
pijn tusschē mijn sondige ziel en tuf-
schen v oerdel **Ame** **O** en tienden
so treect hi die **Cassuffel** aē daer dat
B iii

purpur cleet bi betesket is dat si hē
ouer sijn naecte doerwonde lichaē
aī toge in spot en in spijt wāt hi ge
leit hadde dz hi conic was **E**n op die
caluffel is gemeelic eē crups ghema
ket ouer die scoerē gaende **D**aermē
oec bi vstaen mach dat sware crupl
dat hi selue op sijn scoerē dragē mol
te tot aden berch vā caluariē **E**n all
ghi dē priester mittē caluffel liet co
mē ō confiteor voer dē outaer te lesē
seldi v latē dūcken dat ghi onsen lie
uē here mittē crups liet geladē gae
de ter dootwaert ō hem seluen voer
ōs te offerē en dā moechdi aldy bid
dē en segghen **O**hemelsche coninc
o ouerste priester ihū xpe die ō minē

wille niet eē purpur cleet spottelic
gecleet bist geweest en ter doot voer
delt en mittē swaren crups geladen
bist geweest en di seluē dinen hemel
schē vād optē outaer des crups wt
minnen voer oīe salicheit gheoffert
hebt **I**c bidde di doer die oīsprekelijke
pīn die du haddes in dat aentreckē
en wt trecken des purpuren cleets
en dijns selfs clederē en doer die wt
stortingē dijns heiligē bloets en do
re dat oerdel en sentencie des doots
die ouer v onnosel lā wert gegeuen
en doer die bloedige voetstappē die
ghi ghīnt draghēde den swarē last
des cruces dz ic v inden crups dī wa
rachtiger penitēciē also moet nauol

ghē als v minne wel eischet en mīn
re zielē wel vā node waer en wat ic
vā mi seluē niet en mach betalē dat
wilt mīn soete heer mit desen heili
gē sacrifici dat hier nu gheoffert sal
wordē uwē hemelschē vad voer my
betalē En dē priester en alle die hier
teghēwoirdich sijn en alle die gheen
d ic sculdich bē voer te biddē de wilt
mit uwer godliker graciē also bega
uē dz si des heilighē sacrifici deelach
tich moete wesen Die mittē vad en
mitten heilighē gheest leues en reg
niers eē god ewelic sond einde **Amē**

Biden **ouner.** daer dit sacrifici
op geoffert wort. is dz crups os he
rē bi beteikēt. **viden kelt** dat heil

ge graf. **bider puttenen** die steē die
optē monde des graets lach. **bi dat**
Corporaēl. dat schoē witte synd o d
ih̄s in begraue was. **bide helck doech**
dat sweet doerckē dat op sijn hooft
lach. tot desen heilighē clederē seldi
grote waerdich^t hebben en gaern v
hāt toe repkē op dz god in uwē hāt
wert of vā uwē goede gheert mach
wordē. **Groot ende wijn** is die ma
terie des heilighē sacramēts. **Welke**
bzoot en wijn ouer mits die craft d
woerdē des oñelike ouerste priester
ih̄u xpi gheheel v wandelt wort in d
cōsecraciē die doer dē priester als do
re en instrumēt geschiet i dz lichaem
en in dz bloet os liefs heren ih̄u xpi

Dat broot in dat lichaem en die wijn
in dz bloet des heren. **N**u mocht gi
vragē waer o ons lieue here sijn het
lighe lichaem en sijn heylighe bloet
onder een andi ghedaente ghegheue
heeft en ghesaccreert. **H**ier op ant
woert die meester vande sentencien
int vierde boec en leit dattet o drie
saken wil geschiet is. **T**en eerste op
dat wi vastelic gelouede loon soude
hebben des warachtighe geloefs in
dien dat wi gaseelic gelouen dat wy
mitten ogen nē en sien noch mitter
redenē niet en moghē begripē. wāt
in dat gheen dz wi mītē oghē sien
en mitten vstande moghen begripē
daer en is noch geloue noch vdieste

in gheleghen **T**en āderden op dat
ōs herte niet vresen en soude te nut
tē dat wi mittē ogē loudē sien **W**āt
wie en soude hem niet ontfien en v-
uaren dat heilighe lichaem en bloet
ons heren te otfangen als hūt voer
hē saghe in sijnre eygheure formen

Ten derde op dat die ongelouige
den ghelouigē mensche niet bespot
ten en souden segghende dat wy dat
vleysch en dat bloet eens dodē men
sche aten en dronckē. dat welc gheē
ghewoente ondi den mensche en is.
Hier om wortet ons ghegheue ondi
een ghewoenlike gedaente als des
broots en des wýns **O**p mocht gi
oec vraghen **W**aer ō meer onder die

ghedaente des broots en des wijns
daer onder enich and' ghedaente **H**ier
op antwoert oec die meester int selue
boec en seyt ald' **A**lso als mē gheē spi
se en ynt die dz herte des mēschē al
soe stercket en voedt als dat broot
doet **A**lso en is oec gheē gheesteli
ke gracie die dē inwēdighe mensche
also zeer stercket en gheesteliken voe
det en vet maket als dat lichaem ons
liefs heren **E**nde also als der gheen
dranc en is die den mensch also vro
lic en so lichteliken droncken maect
als die wijn doet **A**lsoe en is oec
gheen gheestelike gracie die die ziel
des mēschē also vrolic en also drōc
ken maect inder minne als dz heili

ghe bloet des hefen doet **E**n die hey-
lighe leerar sinte thomas seit **A**lso
als wi sonder spise en sonder drac na-
tuurlic niet leuen en moghen also en
moghen wi oec gheestelic niet leuen
sonder dit heilighe sacrament en daer
om suldi v mit alre begheerte dage-
licx daer toe schicken een misse te alre
minsten deuotelic te horen **D**it hey-
lighe sacrament als die voerscreuen
meester seit beteikent die heilige ker-
ke die met xpo regneert dat is die
vergaderinghe der heilighen inden
ewighen leuen en oec die heilige ker-
ke die noch stryende en vechtende is
inder aerden dat is die vergaderin-
ghe der goeder menschen die buten doot

liken sonden staen **E**n dit beteikent
dat broot en oec die wijn wat alsoe
als vā veel tarwē coernkijns en vā
dē alre reijsten bloekijns dat broot
gemaect is en ouermits dē vier vaf-
telic v̄gadert is **A**lloe is die heilighe
kerke hier bouē vā veel heilighē su-
uerē zielen. en hier inder aerde van
veel ghelouighē suuerē menschē vā
dootlikē sonden ouermits dat vuer
der minnē gods vastelic in een ver-
gadert en verenicht **M**utē dootlikē
sonden moet ghi staē sult ghi waer
dichlic misse horen en des heilighen
sacramēts deelachtich wesen **D**oot-
like sondē daer v cōsciēcie niet of en
wroecht. en mogē v n̄ hinderē mer

66
si werdē v ouermits de craft des heilighen sacramēts altesamē vergheuen. als sinte thomas seyt

Daer wort oec water mittē wijn ghemēghet indē kelt. wāt water en bloet liep vter siden ons liefs heeren en als die voerlepde meester leert so heeft ons lieue here indē auontmael water ghemenghet mittē wijn. **B**iden seluen water dat onuersceidelic mettē wijn verenich wort. sijn bi be teikent alle ghelouige goede mēschē die mittē bloede ons liefs heren ver lost sijn die hē ouermits der minnen die hi ons bewesen heeft optē goedē vrydach en noch daghelicx bewijst in desen heilighē sacrifici onuerscey

delic verenicht sijn en verenicht sul-
len bliue inder ewichheit **D**atter veel
wijns en zeer luttel waters gheof-
fert wort daer machmē bi verstaen
dz die passie ons herē machtich ghe-
noech is en daer toe oueruloedich ge-
noech alle die werelt te vlossen mer
luttel leyder na ghelijc te spreke sal
der mede verlosset werden **E**n also
craftich en machtich is dat sacrifici
dat inder missen gheoffert wort dz
nē so gheringhe dat dropelkijn wa-
ters inden wijn verslonne en wort
als alle die sonden der gheenre die
daer teghenwoerdich sijn en daert
voer gheoffert wort en si indē staet

vā gracie staē verflonnē wordē ind
passien d's liefs herē daer dit heilige
ābocht der misen eē gehoechnis of
is als ghi hier na besreue selt viden

En wantet der men **Confiteor** dō
scheliker crācheit niet wel mogelyc
en is sond enighe dagelicre sōde te
leue. so gaet die priester oetmoedelic
voer dē outaer staen bekennde sijn
onvolmaectheit en sijn ōwaerdich^t
dien hepligē dienst te volbrēghē dōē
de daer eē ghemeē biecht dē almach
tighē god en alle der hepligher kerc
ken en daer na die dienre ind perso
nē alle der gheenre die daer teghen
woirdich sijn en dat heilighe sacra
mēt deelachtich sellē wesen **I**n welc

ke biechte v gheue worde dagelic
sonde. En da selt ghi v diep voetmoe
digē bekēnende v scult en offerē den
heer een oetmoedich rouwich herte
dz god nēmermeer en vsmact en die
alre ouste priester ihs sel dz vterste
sijns vighers dopē in sinē heilighen
bloede en besprengghen v daer mede
daer hi os mede gereynicht heeft en
noch dagelic doet vā onsen sonde

Als cōfiteor gelesen is so gaet hi
deuotelic op tottē outaer en kusst
dē outaer daer die ghecruste ihes
bi betepkent is. Ghi sult weten dat
tet ingheue xpi is die mōt xpi. Dat
kussen sijns mōts is die soete mine
sijns godlike insprekēs wāt also dic

eñ menichwerue als wi in sijnre mi
ne beuodelike oetstekē wordē en onse
wille mit sinē wil volcomelic vlsame
gēlocust hi os oumits sijn soete mi
ne sijns godlike isprekēs en raect de
lippē oser zielē dz is os begeerte en
os vstāt en die deuote ziele beuodelē
de die soete mine die in sinē lippē ge
stort is pñnt hoer dā al hoer bekeer
te en al hoer vstāt mit hem te vere
nighē segghēde dicwyl mit vuriger
hertē **C**ussen moet hi mi mittē cussē
sijns mōts **E**n als die priester dē ou
taer cussēt sal hi hē duncken latē dz
hi die sijnwōde ons liefs herē cussēt
begherende van hē ghecussēt te wor
dē als voerseit is **E**n als voerseit

is vā desen tyt voert tot dz die priester
ter sanct⁹ gelesē heeft so wort dz le
uē ōs liefs herē gehoecht totter pal
siē toe **dat eerste deel der misse**

Tadē eerste seidi wetē dat die almach
tighe vad inder godheit wt eyschin
ge en wt wiſinghe sijnre rechtuaer
dicheit wāt adā en eua ōs eerste ou
ds sijn ghebot ghebrokē haddē ouer
hē en ouer al hoer nacomelinge die se
tēcie des doots hadde gegeuē. **W**aer
ō dz die oude vads en heilige mānē
vā aēbeghin d werelt totter geboer
tē ōs liefs herē toe zeer vurichlikē ō
barmhertich⁹ badē hē en mocht geē
ghebozē si mostē altesamē ballinghē
des ewighē leuē s bliuē alsoe lāge dz

dien tyt d' gracie ghecomen was in
welke god vā ewich^t ghedocht had
de barmherticheyt mit ons te doen

Alsme dz **In Christus** singet so seldi o
uerdecken dz die hemelsche vader wt
sijnre grōdeloser oettermh̄ticheit sijn
enighe soē ois gesent heeft seggēde
Neet minen soē en offert hē mi voer
uwen sondē **D**ie soen vhozende dat
wi sijn kinderen voerdelt warē is
wt ghegaē vtē scoet sijns hemelschē
vaders in desen dael d' tranē screyē
de en wēende dat wi sijn knechten
verdoemt soudē wesen cleende hem
metten sac onser sterflicheit segghē
de mettē werkē o mensch neemt mi
ende verlos di en gheeft mi voer dy

Wāt doen god dē engel gabriel tot
maria senpde o hoer die hoghe boec
scap te brēgen dz vā hoer gebozē sou
de wordē hoer scepper en die salich
maker dī werlt doe vāt die engel die
soete maghz op hozē knpē leggē mit
gheuoudē hāden met op gheslaghē
oghen totten vadē der ontfermhār-
ticheyt alheel in god op getogē bid-
dende hē dat hi sinē soen sepdē wou-
de als hi den vaderē menighē tijt te
vozen barmhertichlic beloest hadde
No suldi dā ouerdenckē hoe dat die
vadē sinen soen ghesent heeft. die soē
neder ghedaelt is vā den hoghē troē
sijnre glozien. ende is ingegā indē
maechdeliken tēpel dī soeter maghet.

en ouermits der craft des heilighen
gheest vande alre reynsten dropelen
bloets die si ot ret hoer maechdelike
herte hadde is hi otlaghen **Welke** i
gac welke diepe voetmoedige en al
re hoerchste mine en waerdicheit die
hi ons bewesen heeft melsche o olen
wil wordende biden **Introit** betek
kent is **En** hier af suldi hem da met
alre herten dacken en louz biddede
hem dat hi v gracie gheuen wil also
te leuen dz hi niet te v gheefs voer v
ghecomen en si en dat syn grote mi
ne an v niet vlozen en bliue **Dat**
verlus beteikēt dz hi optē heiligen
kerstnacht vande maghet maria ma
ghet bliuende wonderlike ghebozen

wort **D**ā seldi v laten dūckē dz ghi
daer teghē woerdich sijt en die scare
d enghelen bi ghebuertē liet ned da
len en te hemeluarē mit groter clær
heit en mit soete sanghe en louē aen
bedende dāckende en hore heer louē
de mit groter vrolicheit **E**n hoe dat
die soete maghet op haer knye leyt
en aenbedet horen scepper en horen
zoen en hoe dat dat cleyn teer kinde
kijn screit vā couwē en vā syre moe
d op genomē wort tusschē hore bor
stē gheleit wort i snodē doekerkijn
ghewōden wort en mit hore maech
delikē borstē gelaest wort en inder
tribbē tusschē dē os en dē ezel inden
hoy geleit wort en steē allmē leit dū

lyc hoeft luttel hoys d' tusschē. **D**ie
seldi mit dāchaerre en mit medelide
liker hertē ouerdencken. **E**n allmē
Gra patri singhet seldi v latē dunc
kē dat ghi op uwe knyē voer d' crib
ben legt en danckē dan den vād die
ons sinē soen gesent heeft den soon
die mēsche o ons ghewordē is en dē
heilighē gheest die de werc mā ghe
weest is wāt wi hem nēmer meer te
vullē dācken en moghē. **S**icut erit
wort gesonghē. In gehoechuyl dz die
heer der heren des ouersten conincs
soen dien vā ewicheyt veel eren en
glorien is en nu en altoes en ewelic
sond eyde wesen sal eē cleyn screyn
de kypdekē wordē is recht of hē noch

eer noch glorie en waer. **D**ie vhal-
ghe des **Introitus** wort ghelōghen
In ghedachtenis sijnre besnidenis
die optē achtē dach gesiet is die ach-
tende dach is die vhalinghe des eer-
stē daechs. **D**ā seldi v also medelide-
lic en also hertelic hebbē recht of gy
daer teghenwoerdich waert en dat
soete kyndekijn deerlikē saecht screi-
en vand pinen der besnidenis ende
sien oec met uwē inwēdighen oghē
die soete moed screpen wt medelidē
met haren soen want elc dropelkijn
bloets eē wōde was i hoerre maech
deliker hertē en hoe gaern dat si hē
stillen soude met hore borsten. en hoe
gaern si hē die pijn had helpen dra-

ghē en pinē v met medelideliker her-
ten der moed en hoere soete kynt te
dienē. en met tranen also veer alst v
moghelic is te ouerdecken dat hi dē
gods pēninc uwer salicheit gaf doe
hi so vzoech sijn heilighe bloet storte.

Als mē dan driewerue **kyrieley**
en driewerue **xp̄leyson** en noch dri-
werue **kyrieley** singhet suldi v sel-
uē oetmoedelijc voer d̄ cribbē neder
worpen biddende om ghenade van
al uwen sondē. het is dā tijt eē klein-
kijndekijn is hi ghewordē. kynder-
kijns v̄gheuen haest en worden lich-
telijc vloet en hi is al mach rich te
v̄gheuen dat teghē den vader teghē
den soē en teghē den heiligē gheest

ghelchpet is **E**n daer o legghen wy
drie weruē kyrieleyson dat also veel
geleit is als heer otfermt onser bid
dende dē vader doer sinen soon dat
hions wil vghenē dat wi ouermits
crancheit teghens hē misdaen heb
ben mit ghedachtē mit woerden en
de met werckē **D**rie weruen xpeley
son dat alsoe veel is als xpriste ont
ferm di onser biddende dat soete kp
dekijn ihm xpm den soē gods dz hy
ons vghenē wil dat wy ouermits
versumelheit of vghetelheit teghē
hem misdaen hebben mit ghedach
ten mit woerdē en mit werckē **E**n
noch drie weruē kyrieleyson dat al
soe veel is als heer ontferm di onser

biddede den heilighen gheest dat hi
ons v̄g heuen wil dat wy ouermits
boesheit en̄ quaetheit teghens hem
misdāe hebben mit ghedachten mit
woerde en̄ met werken. **O**aer na
gaet die priester midden voer dē ou
taer en̄ singet alleē mit vroliker stē
mē **Gloria in excelsis deo** dat is ge
leit Glori gode indē alre hoechsten
en̄ beteiket dē enghel die tottē herdi
kyns quā optē heplighd kerstnacht
en̄ seide **B**iet ic bootschap v̄ eē grote
blyscap die alle den volck wesen sal
Wāt ons huden ghebozen is ons be
houder xps ons heer indē stat vā da
uid en̄ dat suldi tot een teyken heb
bē **G**hi sult eē kyndekyn vinden in

doekerkijns gewōden leggēde indī
cribbē **E**n haestelic quā daer eē gro
te menichte des hemelschē heers dz
is dī enghelen-louēde god en leggē
de **G**loria in excelsis des **Et in tū**
pax hoīb/ bone voluntatis Dat al
so veel beduyt **E**n inder aerden vze
de den menschē die daer sijn vā goe
dē wille **E**n in ghedachtenis vā diē
so vvolghet dat choer op des prief
ters woerdē **V**rede den menschē indī
aerdē **xc.** **E**n die herderen quamē en
vondē **m**ariā en ioseph en dz kīnde
kijn legghēde indī cribbē in alre ma
nieren als hem vanden enghel ghe
seit was **E**nde na dien dat si dat kī
dekijn oetmoedelic aībeedt hadden

24
so ghinghen si wed om tot hore sca-
pen louende god en god glorificere
de mit groter eerwaerdich^t in al dz
gheen dat si gesien en ghehoert had-
den. **E**n als men da dit singet suldi v
laten dicken dat die enghel os boot-
scapt dat ihs ons verlosser geboren
is die os gesant mach make van on-
sen sonde die oec so goedertieren is
als alle die enghelen betugen dat hy
de mensche vrede beloeft die va goe-
den wille syn. **E**nde daer om al en
moechdi geen swaer peniteucie doe
noch totte hoechste graet di doerchde
niet come pijn v nochtas altyt goe-
de wille en begeerte daer toe te heb-
ben. **E**n als die herderi dede so gaet

dā haestelic ouermits vutigē bekeer
ten en valt neder ouermits rechter
oetmoedicheit mitter herten en mit
tē mōde en mittē werke louende aē
bedēde en ghebenediende hē en seg
ghen **W**i louen v lieue here wi ghe
benedien v wi aenbedē v wy glorifi
ceren v wy dancken v vā uwer gro
ter gloriē en vā al uwe weldadē **O**
heer god hemelsche coninc god vād
almachtich **O** heer een ghebozē soē
gods ihū xpe **H**eer god lā goods soē
des vaders **D**ie d̄ ofdoest die sondē
der werelt ontferme di onser **D**ie d̄
of doest die sondē der werelt vhoert
ende ontfantc ons ghebet **D**ie d̄ sit
tes ter rechterhant d̄yngs vaders ot

feem di onser **W**at du alleen heilich
bist **D**u biste alleen heer **D**u biste al
leen die alre hoechste **ihū xpe** mettē
heilighe gheest indē glorie gods des
vaders **Amen** **O**aer na keert hem
die priester **ō** als een middelaer tuf
schen god en tusschen dat volck seg
ghende mit claerre stemmen **Dñs vo**
bistum dat is ghesleit **die heer si bi**
pwant ouermits hertelike toekee
ringhe tot god beghint god mettē
mensche te woenē **Eñ** dat choer ant
woert **Et ai spiritu tuo** dat is **Eñ**
met dinen gheest want die priester
anden outaer staēde sal alheel indē
gheest wesen en niet vande lichaem
beuoelē **A**ls hē die priester omkeert

en seyt dñs vobiscū soe boetscapte hi
dē volc dz de heer die ous geloeft was
indē pphetē nu mit hem is in deser
werlt indē mēscheit. als dat die ster-
re dē coninghen i oriente opēbaerde
en boetscapte xps gheboerte. **Dā** sel
di mit alre viericheit mittē heilighē
drie conighen gaen en vallē hem te
voete allmē **oremus** seyt. En also all-
men ghemeēliken drie collectē singt
in ghedachtenis dē dñs ierhāde offer
hāde. gout wierrooc en mirre die die
heilighe coninghē alle drie offerden
Soe offert hem gout der vuerigher
minnen en dē vuerigher begheerten
Wāt alsulcken ghebet hoert ihesus
gaern. En wierroc des deuoten ghe-

beets dz wt bernēd hertē opwaert
i god clymēt. **E**n oec mirre d oetmoe
digher ghestozuenheit en d bitterre
aendachtenis sijnre bitterre passien.
Wāt vanden eerste oghenblic sijns
leuens totten lesten is hi vol drucks
en lidens gheweest. **A**lloe dat ghi al
tijt minlic deuotelic en ghestozuent
lic v ghebet spreect dopēde dz altijt
indē eeck sijnre bitterre passien. **E**n
also als ghemeelic alle collectē ouer
mits hē besloten worden also suldi
den vād bidden doer ihm xpm sinē
soen en dz oec doer sijn heilighe lidē
en dan sal v ghebet sondt twiuel ver
hoert worden. **E**n wacht v ymmer
dat ghi dē soetē naem **Jhesus** waer

dichlic noet en deuotelic hoert bugē
de v knye en neighende v hoeft wāt
daer af laet toe staet en des ghelycx
die soete naē vā **Maria** **Die Epistel**
beteikent dat ihs ons brudegō sijn
re bzypt d heiliger kercken epistolē
en brieuē ghelent heeft tot eē reiken
d minnen die hi hoer noch bewysen
loude **Nu** selue inder menscheit geco
mē is als hi dē patriarchē en dē pro
phetō belooft hadde **En** daer om in
desen salighē tijt der gracen so leest
men die epistolen der heiligher apol
tolen daer sijn wille en sijn begheer
te van sijnre bzypt volcomelijc in is
bescreuen. recht of hi segghē woude
Siet ic die wel eer ghelproken heb

doer dē prophetē siet hier bē ic selue
O myn wtūcorē bruyt begeerdi nu
eē ewige bzulofst mit mi aē te gā ic
bē bereit dit is m̄ hilicre voerwer
de hier moet gi v na voegē **D**ie epīst
tel wort int middel vādē choer gele
sen **E**n beteykēt dat die gebenedide
moeder en maghet maria horē lieue
loen p̄sentierde indē tempel en offer
den sinen hemelschen vad en verlos
ten met eē paer tortelduuen opten
dach doe si horen kercganc dede **E**n
die gheen die die epīstel leest die om
vāct dat boec met beidē armē wāt
ons iōghe minlike brudegō offerde
hem sijnre bruyt te omhessen en te
tussen **E**n die oude rechtuærdige va

der symeō indē personen dē heiligher
kerken nā ih̄m in sinē armē mit gro-
ter vzechdē en recht als een bruyt
die hore brudegom heeft indē armē
en begheert daer mede i rustē te we-
sen so seide hi **N**o laet dinen knecht
lieue here na dinē woert in vreden.
wāt m̄yn oghē hebben ghesien d̄yn
heil **E**n dan suldi v pinen met bey-
den armē dē minnē hem vriendelic te
ontfāghen en minnentlic te kussen
en heimelike sprake met hem te hou-
den en v daer toe offerē sinnen lieuen
wille te doen **D**at **graduale** betei-
kent dat die enghel iōseph opbaer-
de indē slaep segghēde **S**tant op en
nemt dat kynt en sijn moeder ende

vlie in egipten en wes daer also lan
ghe dat ick di segge die tijt naket
dat herodes dat kint sal zoeken o te
dode **V**enct hertelic en medelidelick
hoe dat hi bi nacht opstot en wecke
de maria en seide hoer dese droeu-
ge boetscap **O**ch hoe was hoer moe-
derlike herte doen bedruet **O**ch hoe
deerlike screyde dat cleyn kintdek
dat alre halinck wesen moete wt
sijn eyghen lant en vlien voerden o
ghen sijns knechts die hi in ee oghen
blic tijts hadde moghen late vlincken
Venct hoe dat hi hanghende anden
borsten sijner moeder also verrē wech
woude reysen also veel onghemac
woude liden nadē lichaem mer inder

zielen also menighē doot leet als d
menich onosel kindekē gedoot wort
Wāt in elc kint meēdi hi ihesū te do
den. **D**at **veers** betekēt dat wed
kerē wt egiptē wāt die enghel opē
baerde ioseph indē slaep in egipten
en seide **S**tant op en nem dat kint
en sijn moeder en ganc int lant van
israhel si sijn al doot die dʒ kint soch
ten o te doden. **G**aet indē gheest me
de in egipten helpt dat kindekē dra
ghen en in armoedē op voedē. keert
wed met hem totten lāde van isra
el. **H**ebt medelidē met dat kint met
ter maechdeliker moed en oec mit io
seph. **D**enct oec hoe dat si dat kint
verlozen hadden doent twalef iaer

out was en na drie daghen inden
tempel int midden d' doctore geu-
den wort. dēct hoe si screide en leert
van hē dypē lȳdsamicheit en oet moe-
dicheit en scaemt v uwer houerdypen
en uwer onlȳdsamicheyt **Alleliya**

Is een sanc en eē onsprekelyc lof vā
bliscappē en wort ghesongē in ghe-
dachtenis d' onbegripeliker bliscap-
pen die ons brudegō ihes hadde in
sȳnre hertē wassende sȳn bruyt die
heilighe kerke van al horen sonden
en trouwende. die hem doen hi hem
naect maecte van minnen en liet hē
doepē inder iordane bereyde sȳnre
bruyt dat bat daer si hoer vā horen
sondē altyt in wasschen soude ende

heilich makēde die waterē oūmits
dz rakē sijnē heilighē lichaēs. En dā
vhaeltmen noch eēs. **Alleluia**. In een
teiken dī groter bliscap die de bzupt
die heilighe kerke heeft dz si vā hore
brudegō ghewasschen is. En dēct dz
ghi dicke dat suuer cleet dī onoselht
dī ghi ind fonten des dotpels mede
vā hē gecleet sūt ouermits dootlikē
sonde otreinicht hebt en den brude
gō uwer zielen o trou ghedaē hebt.

Dat **versus** beteikēt dat die vādī
ind godheit die wel eer gesept heeft
Het rout mi dat ic dē mensch gewa
ket heb i groter soeticheit vkeert is
roepēde vāden hemel dit is mijn ge
minde soen daer ic mi wel in belieue

hoert hē **E**n dan singtmen noch eēs
Alleluja In ghedachtenis dat die he
melē op ghinghē ouer hē en dat die
heilighe gheest ned daelde i een ghe
daete d duuen en bleef op hē **D**it sel
di met alre naersticheit ouerdenckē
en met pynicheit uwer harten. wāt
daer veel heichs i beslotē is. **A**ls
een tijt van penitencien en van droe
fenissen is. so en singt mē gheen alle
luja mer een and sanck die **Tractus**
gheheiten is. en is een swaer sanck
en heeft veel swaer noten **E**n betep
kent dat die last onser boosheit en o
ser sondē daer wi mede beuāghē sijn
also swaer en also groot en menich
uoudich is. dz wi nau en kōwerlick

mit craft en geweld totten duechde
getoghe moeten worde. **D**aer is oec
bi vstaen dat onse lieue heer na die
dz hi gedoopt was. plus ind woesti
ne ghinc o penitencie voer onsen so
den te doe. **D**enct en laet v ter herte
gae wat swaerre penitencien hi daer
gedaen heeft vastende viertich dage
en veertich nachten sonder eten en
sonder drincke onder den bloete he
mel inden wint inde znee in haghel
inde reghen in groter couwe legge
de opter bloeter aerden. wakende bid
dende mitte blote hoesde mitte bla
ten voetē. vlscheiden van allen men
schen. en metten beesten verkeerēde
en ten lesten hunger hebbēde. wert

hi vāden duuel temptiet t Denct en
bescreit dat dit al voer v gedaē is en
dat ghi seer luttel doet voer v seluē
en bidt hem dat hi voer v met deser
penitencien betalen wil **A**llen
dat heilighe **Euangelie** singhen sal
dat die predicacie ons liefs heren is
en alst gheen hoechtijt en is so ont-
steectmen een kaerle daer sinte **J**an
baptista bi beteikent is die een voer
loper oes liefs herē was en eē camer
linc des brudegoes **O**p grote hoech
tiden soe worter twe ghedraghe en
beteikenē dat ons lieue here sijn dis
cipulen twe en twe senden voer sijn
aensicht in allen stedē daer hy comē
soude **E**n geestelijc isser oec bi vstaē

dat hi kēnisse hebbē sal des oudē en
des neuen testamēts diet heilighe
ewangeli preken sal en dat hi bernē
sal ind minnen en lichten ouermits
goedē exēpel En dat wier oet dat mē
bernt beteikent dat hi van goed fa-
men wesen sel En mē leestet euāgeli
mettē aensicht int noerdē daert cout
en duyfter is. wāt ouermits die lee-
ringhe des heilighen euāgelys wor-
den wi vlicht ind kennissen gods en
ind minnen bernende En diet euā-
geli leest die maect drie cruce. dat
een indē boec en beteykent den ghe-
crupsten ihm die boetscap ic Eē voer
sijn voerhoeft. dz is dē ghecrupsten
ihm en scaem ic mi niet Eē voer sijn

borste dat is **I**nde ghecruyften ihm
 geloef ic mit alre hertē **E**n mē staet
 dā recht op als bereit wesende dz te
 volbrēnghē en te vāntwoerden **E**n
 oec mitten blotē hoofde tot een tēp-
 ken dat ons die blote waerheit ghe-
 kundicht wort **E**n alst euāgeli wt-
 is. so laet die dyaken dē priester dat
 euāgeli cussen. en nae cussēt hi selue
 ende dat betēpkent dat den priester
 ende den dyaken ghegheue is te we-
 ten die verholentheit des rike gods
 anderen menschen in parabolē. wāt
 alle ander menschen moētē dat euā-
 geli boeck buten cussen **E**nde die dz
 boeck cussēt sal hem laten duncken
 dat hi die soete borste d's liefs heren

ruffet daer die heilige woerde wtge
sprote sijn En alst wt is suldi eē cru
ce voer v borste slaē op dz die vogelē
dz sijn de duuelē. dz laet des heiligē
euāgelij's wt uwer hertē nē en nē mē

Daer na heft die priester op en sin
get *Credo in vnu deu* En dz choer
vuolget *Patre omnipotēte* Daer bi
beteikēt is dz os lief here eerst selue
os sijn heilige geloue gepreect heeft
en daer na sende hi sijn heilige apol
tolen twee en twee om sijn heilighe
gheloue te preken alle die werlt da
re **E**nde daer nae keert hem die
priester om ende leit *Dñs vobiscū*
welc om kerē beteikent dat ons die
soete ihes⁹ opten heilighē palm son

nendach sijn aēficht keerde ō te gae
in iherusalē ō den doot voer ōs te li
dē **L**aet v dā dūcken dat ghi diē saft
moedighē coninc d̄ gloriē op eē ezel
siet comē ridē en die scare des volcx
hē te ghe moet comen mit palmē en
met tacken vā oljfbomē sprepende
hoer clederē indē weghe daer hi ou
riden soude ōtfanghende hem met
groter eren met loue en met sanghe
roepende **G**hebenedijt is hi die daer
coemt inden naem des heren coninc
vā israel **O**zanna dat is wy bidden
di maec ons ghesōt. in excelsis dz is
indē alren hoechste **E**n aenfiende die
stat vā iherusalē en te porē wetende
dat vdr̄iet dat hem nakēde was en

die toecommende vdoemenis d' zielen
die indi stat waren wāt si niet en be
kende den dach hoerre visitierighe
wt mede liden sijnre hertē screide hi
also veel en suchte so deerliken dat
sijn heilige aēschijn swal vande tra
nen en dat hi oec vanden suchte sijn
re godliker borstē die woerden niet
volcomelic wtspreekē en mocht wāt
doen hi seide **W**aert dattu bekēdes
als dat gheen dat di nakende is en
du soust oec met mi screpē dat bleef
after **L**aet voghen vāden droewighē
aenschijn niet gaen en hebt medeli
den met hem want sijn hart in bar
ghicheden is **D**at **offertorium** betei
kent als voerseit is die lof eer en glo

rie die si hem bewelen. en den sanc
daer si hi mede otfinghe. **D**ā offert
v seluen hem wt ganster herten ende
scicket v dan met allen den crachte
uwer sielen hem te louen en te danc
ken. **E**n laet v voert an dunckē dat
ghi ouer al teghenwoerdich sijt. **v**

Dat die priester dā gaet en wasset
die vterste ledē van sinē voersten vi
gheren. beteykent dat hi niet alleen
reyn wesen moet vā grote sōdē mer
hi begheert oec vā god vanden alre
minste sonden ghereynicht te wesen
op dat hi in synre onnoselheit dat sa
crifici waerdichlic offeren moet. **E**n
beteiket mede dz die ouerste coninc
soē voer wyen dat die enghelē hoer

knijpē boghē sijn clederē wt tdech en
met eenre dwalē gorde. water selue
goot in een stenē becken op sijn knie
viel en met sinen heylighen handen
die voete sijnre apostolē wiesch droe
ghede en vriendelic cussede. En dat
bouen al zeer te verwonderen is en
de na te volghen. dat selue oeck sinē
verrader dede. Ende dā moechdi oec
bidden als int beghin ghescreuen is.
Ende dā so gaet die priester mid
den voer den outaer heffende dat sa
crifici op voerden oghen goods bid
dendz mit op gheroghender herten
den almachtighen vader dat wi al
te samen en dat heilighe sacrifici in
dien gheest d oetmoedicheyt in wel

ken sijn lieue soen vande hemel ghe
daelt is en hem ghehoersamich ghe
weest is tot inde doot des cruces en
in dien droeuighen moede en bedruc-
ter herten daer sijn lieue soen in hinc
aende cruyts doen hi seide **M**ijn god
mijn god waer o hebstu my ghelate
ontfanghen moet worden en datter
he alsoe behaghen moet en ontfanc-
kelic wesen moet voer onsen sonde
als sijn bitter passie en sinen hepli-
ghen doot hem ontfanc kelic en beha-
ghelic was voer onsen sonden **E**nde
dit saldi oec mit alre herten bidden
Dan neicht die priester he oetmoe-
delic voer den outaer en spreekt een
vurich ghebet en beteykent dat oet
E ij

moedich lanc ghebet dat ons lieue
heer indē leste auōtmael sprac **E**n
dan recht hē die priester op en clact
sijn oghen te hemelwaert ende leit.
Coempt onsenlike heilichmaker al
machtighe ewighe god en ghebene
dijt dit sacrifici dat uwē heiligē na
me bereit is **I**n ghedachtenis dz os
lieue heer seide met op gheslaghe o
ghen. **V**ad die vze coēt. clarificeert
uwen loen op dat v loon v clarifice
ren mach **E**nde doen hi dat ghesait
hadde wert hi indē gheest ghesloert
wt medeliden sijns verraders en sei
de voerwaer seg ic v een van v allen
sel mi verraden en leuerē inden han
den der sonderē **D**enct hertelic hoe

die soete heer inwendichlic ghewōt
wert merkēde dat bose herte des v-
raders altyt meer en meer haesten
sijn heilighe bloet te storten en also
gheerich te wesen inden handē der
ioden te leueren **E**nde daer om sey-
de ons lieue heer tot iudam **D**atstu
doetste dat doet haestelic **R**echt of hi
legghē woude **O** iuda al bistu zeer
gheerich mi inden doot te leueren ic
ben noch veel bereider den bitteren
doot voer di te lidē **E**n iudas ghinc
totten ioden **E**nde dan keert hē
die priester droefliken om ende seyt
heimelic **Orate pro me** **B**idit voer
mi broeds en susters op dat mijn sa-
crifici en v sacrificiū otfanclic moet

wesen bi dē almachtighē god **E**n dā
seldi dēcken in wat groter bāghichē
dz die soete heer en sijn lieue aposto
len bleuen **E**n bi ddē oec dā hartelijc
voer den priester en segghē **D**ie heer
moet dit sacrifici vā dinen hāden ot
fāghē tot lof tot eren en tot glorien
sijns heilighē naēis tot onser profijt
en alle sijnre heiliger kerkē amē **D**ie
Senye dat is dz hi dā heimelic leest
beteikēt die heimelikē raet die iudā
mettē iode hadde hoe hi best den on
noselen i h m in hopen hāden leuerē
loude **E**n hier vheffet die priester sy
stēme en singt vzoliker en feesteliker
dā hi van alle d missen ghedaē heeft
en dat is die **pñcio** die welke betei

kent dz schoe lāghe sermoen dat oſ
lieue heer int eynde des auōtmaels
dede. **E**n dā seldi naerstelikē toe sien
dz ghi mit vurich^t uwes gheests en
mit op ghetoghend hertē loeft dāc
en eert dē almachtigen ewighē god
den vader vā sinen enighen soen die hi
ons hier ghelent heeft in deser we-
relt en noch daghelicx sent optē hei-
lighen outaer tot oſer salicheit wāt
d toe vwecket die priester dat volck
En bidden hē dat hi v gracie wil ge-
uen hier in sijnre teghewoerdicheit
en hier namaell ind ewicheit mit al-
len enghelen waedichlic te louen en
metten dominacionē deuotelic aē te
beden en metten potestaten voer hē

also te beuen en̄ met alle dat and̄ he
melsche heer hē altyt moetē eren en̄
louē legghende **Sāus Sāus Sāus**
dat is alsoe veel gheseit als heyligh
uād̄ heilich soē heilich heilige gheest
heer god d̄ herē. dat is d̄ enghelē en̄
d̄ menschen vol sijn die hemelen en̄
die aerde d̄jnre glorien. wāt alle cre
aturē engelen inden hemel en̄ men
schen inder aerden en̄ alle ander cre
aturē die god gemaect heeft die roe
pen en̄ gheue te kennē dat ghi lieue
heer te louen en̄ te eren sijt en̄ te glo
rificeren **Ozanna in excelsis.** dat is
Wi biddē v lieue heer maect os ghe
lōt en̄ behout v volc indē alre hoech
stē **En̄** dit seyt die priester mit ned̄ ge

neychdē hoefde **I**n ghedachtenis d
vresen en des beuens en des groten
anxt die in sijnre herten bestot te co
mē doe hi met sinē apostolē deerlikē
ghinc tē berch vā oliuetē waert seg
de sinē apostolē **M**ijn ziele is bedroe
uet ter doot toe. recht of hi segghen
woude **A**lso vol dzucs en lidēs is nu
mijn heilige siel dz si niet dzoewiger
wesen en mocht. ic en most dē bitte
ren doot smaken. **E**n dan boert hē
die priester op en seit. **G**hebenedijt
is hi of moet hi wesen die hler coet
inden naem des herē **W**y biddē dat
ghi os wilt behoudē indē alrē hoech
stē **E**n dit segghēde. laet hi voer hē
een tepken des crups **W**āt hi daer o

gecomē is o ons ouermits kinē heili
gē crups te vlossē en daer bouē met
tē enghelē te venighē daer hi os toe
ghemaect heeft **H**ier suldi met ihm
indē hoefkijn gaē en pinē v naerste
lic mit hē te wakē en te biddē op dz
ghi niet en valt in becozinghē **D**ect
oec hier mit wat vresē anxt en beui
ge dz ghi indē te ghewoerdicheit des
heilighen sacrificijs sculdich sijt v te
houden en sonderling als ghi dit sa
cramēt ontfāghen selt daer ih̄s xps
selue aldus leer beant is gheweest
doē hi dz offerē soude voer d̄se sōdē

Nier **dat andē deel der missen**
beghint dat andē deel van
d̄ missē daer die bitter passie

ons liefs herē in ghedacht wort **E**n
als Innocēci⁹ seit indē Canon dz is
vā deser tijt of tot par dūi toe so be-
teikenē die woerden ands en āders
die teikenē en cruce en wtwendighe
wile des priesters **W**āt die woerde
die behoze totter cōsacreringshe des
heilighē sacraments **D**ie teikenē en
crucen en wtwendighe wile die be-
hoert tot ghedachtenis dē passiē ons
herē **I**n welker ghehoechnisse dit sa-
crifici gheoffert wort **D**at v niet en
betaemt te wetē en sal ic niet scriuē
en daer en suldi niet na staen om te
weten **O**er met sijne bittere passiē
suldi v alheel becōmeren en laten v
dūckē dattet optē goede vridach is

en dat ghi alle sijn passie teghewoet
dich liet. **D**ie woerdē des canōs dat
is die de priester nu spreect die hiet
die heimelichedē di missen wāt si vā
wondliker heimeliker machten sijn
also dat oec die enghelen hē vwoode-
rē vā di craft deser woerdē. **H**i heb-
ben so wondlike heimelike craft dā
ouermits dese woerdē dat broot en
die wijn i dat lichaē en in dat bloet
ons liefs heren verkeerē. **E**n daer
d wort die priester met gordinen in
den sīdē des outaers bedecket op dā
hī vā sijnre heymelicheit niet behi-
dert en worde. wāt hy dā alleē i vū-
righer minnē en met opghetoghen
re hartē met god bequēmt wels sal

Iden eersten soe neycht hi hē seluen
 oetmoedelic en diep voerden outaer
 biddende dē alre goederrierēste vād
 als dz behoert **I**n ghedachtenis des
 oetmoedighē ghebeets dat dē lieue
 heer neder vallēde op sijn knyē met
 tē aenschijn ind aerden beuēde such
 tende en scrypende sprack drierwerf
Mijn vād oft moghelic is. so laet de
 sen kelc dī passien van my gaen. mer
 niet lieue vader als ic wil. mer als
 ghi wilt **E**n oec in ghedachtenis des
 bloedighen sweets dat hi doen van
 anxt en van vzesen dī passien en oec
 wt mede liden vā ons also oueruloe
 delic storte **E**nde dan recht hem die
 priester op en kisset dē outaer. wāt

ons lief here opstont met groter be
gheerten ons te vlossen en hē seluen
inden doot voer ons te leueren. en
ghinc sinen vianden te ghemoet en
kussede sinen vrader iuda voer sijn
mōt segghende **V**rient waer toe bil

**Te mette
tijt.**

tu ghecomē **E**n dan soe maect die
priester drie cruce ouer dat sacrifici

Dat eerste crups beteykēt dat cru
ce sijne hartē dat hi hadde vāden v
rader die hem mit een teykē des vze
den vertiet en leuerde. wāt hy hē dz
tot een teyken ghegheue hadde seg
ghende **D**ien ic voer sijn mōt kusse
dat is hi hout hem ende leyt hē cloe
kelic dat hi v niet en ontgae **D**at an
der crups beteykent dat crups dz hi

in sijnre hertē d'roech wāt wi dier o
begripeliker minnen en dier groter
goedtierenheit des hemelschē vaders
die d' ons sijn knechtē te vlossen hē
sijnē enighē en alre liefsten soē in diē
bitteren doot gaf en leuerde ondāc
baer wese lounde Dat derde crups be
teikēt dat swaer crups dat hi in sijn
re hertē hadde vā onser o'danckbaer
heit dat hi hē seluē in handē sijnre vi
āden voer os leuerde segghēde wyē
soecti **Ic bēt** Soect ghi mi so neemt
mi mer dese laet gae **I**n desen tiden
seldi bi ihm indē hoefstijn wesen en
al dat daer ghesciēt seldi mit medeli
deliker hertē aēfien dēckende d'z ghi
die sake sijt vā alle dier groter pijnē

F i

Hier na so bidt die priester voer alle
staten der heiligher kerken Ende bi
sonder in sijn eerste **Memento** so bidt
hi voer hem seluen voer alle die gheē
daer hi die misse voer doet en daer
hi voertmeer sculdich is voer te bid
dē als si dat wel wetē of sculdich sijn
te weten. **H**ier wort ghedacht die
passie ons liefs heren die ter mettē
tijt ghesciede. **H**ier seldi v seluē heel
tottē voetē ons liefs herē werpē en
dancken hem vandē bloedighē swe
te die hi voer v ghesweetet heeft en
sijnre groter minnē die hi v bewese
heeft ende alle d bitterre passien die
hi te matten tijt gheleden heeft En
bid dē hem doer dat oetmoedich ghe

bet doer die bloedighen sweet doer
dat cussen sijns verraders dat hi v
barmhertich wil wesen en vergeue
v alle v sonden en dat hi voer v met
dien bloedighen sweet betalen wil.
Oec seldi hem bidden doer dz anxe
like vāghen dat si hem vinghen mit
coerden bonden als ee moerdenaer
Aeften meer dan leyden en toghen
biden hare en bi sinen heilighen baer
de **E**n doer dat vlien sijne discipu
len die hem alleen inden laste lieten
En doer den rouwe en banghicheit
sijne lieuer moeder die si hadde doe
hoe r die enghel of enich vande opol
tolen die leede bootscap brochte dat
hoer alre liefste soen gheuāghē was

eñ den bosen ioden van dien valsche
vrader iuda gheleuert was. dat hi
dien priester eñ alle priesterē die dit
sacrifici offerē sterken troosten eñ bi
staen wil. **E**ñ alle v vziendē eñ magē
gheestelic eñ waerlic ontfermē wil
ende elken gracie na dien dat hise be
hoeft gheuen wil. **E**ñ oec suldi hem
bidden doer dat staen onder sijn hel
lighe wāghe dat hi voer ānas ghe
slaghe wert eñ doer die pijnlike gāc
die hi tot caphas ghinc eñ daer vā
dē vwoedē wolue omvāghen wert
eñ met valschen ghetughe ouerlogē
wort. vā caphas besworē wort. eñ
vā hē allē ter doot voerdelt wort dā
hi allen dē ghenē die v goet ghedaē

hebbē ter sielē of ten lichaē die voer
v biddē en̄ diet oec op v begherē en̄
op v betrouwen sijn godlike gracie
vleene wil o sinen alren liefste wille
altijt te volbrēnghe. **E**n oec suldi hē
bidden doer dat ned̄ worpen dat si
hem doen ned̄ worpen onder haren
voeten en̄ spoghē in sijn heilighe aē
schijn ende sloeghen voer sijn heylighe
mont. dat hi alle die ghene die
v ye wat misdaen hebben oft die v
noch hater of leet hebben of hinder
lick sijn inden goede inder eeren in
den liue of inder sielen gracie gheue
wil hem te bekeren en̄ dat hyt hem
al vergheuen wil dat si v ye misdaē
hebben. Ten lesten suldi hem bidden

doer dat verbinden dat hi sijn heplighe
aelschijn vbonde daer die en gelē
in beghere te scouwē wetspuēde slaē
de dat also vtermatē seer. dz sijn heil
lighe bloet ter nosen en tē mōde wt
spranck. alsoe dattet oec gheswollē
was en so seer mismaect dat hi enen
malaetschē mensche ghelijc was. En
doer dat versaken dat hem sinte pie
ter versaecte dien hi met sinē barm
hartighen oghē aensach. en doer al
le die bitter passie ende pijn wtwen
dich ende inwendich die hi ter met
ten tijt leet. dat hi allen sondighen
menschen allen bedructen ende mis
troostighen herten en alle die gheē
die in lasten en in noden sijn met sijn

te gracie vtroosten helpē en bekerē
wil. **E**n voer elck moe chdi bi sonder
bidden daer ghi sonderling toe vbo
den sijt want aldus bidt die priester
voer alle menschen. **G**hi sult voert
worten ende hertelic verkinnen. **D**at
die priester daer staet als een midde
laer tusschē god ende tusschen dē mē
sche hebbende op sinen hals alle die
misdaet des volcx. **E**n om dit te bet
te vstaen so suldi wetē dat die ouer
ste priester inder ouder wet als hy
gaen soude int heilich der heilighen
om god voer dat volc te bidden. soe
had hi eē cleet ouer sijn scouderē leg
ghē daer op elke scouwer een groot
steen. omchynus gheheten in cont

en in elcken steen waren ses namen
der kinderen van ysraël in ghehou-
wen mit enen beptel tot een tepken
dat hi op sinē hals hadde alle die so-
den der twalef gheslachten van ys-
rael daer hi sculdich was sacrificiū
voer te offeren Ende voer sijn boz-
ste hadde hi een ander cleet dat rati-
onale ghehyeten was daer twalef
costelycke stenen in stonden ende in
elc van die twalef stenen was enen
naem ghehouwen der twalef patri-
archen voerseit tot een tepken dat
hi alle dat volck ende hoer misdaet
ende hoer versoeninghe met god al-
tijt in sijnre memoziën hadde **Xlviij**
soe heffet die priester sijn scouderen

op als die gheen die swaren last op
sijn hals heeft want alle die sonden
des volcs ende sonderling der gheē
re daer hi dat sacrifici voer offert of
sonderling meninghe heeft voer te
bidden op enen hals heeft **E**n alsoe
als die priester inder ouder god bat
doer die verdiensten der twalef pa-
triarchen dat hi den volc ghenadich
woude wesen **A**lso noemt die pries-
ter in desen tiden die twalef aposto-
len en oeck twalef martelaren **b**id-
dende god doer hoere verdynsten
dat hise in ghenaden nemē wil daer
hi dan voer bidt want hi hē seluen
een sondich mensche kent te wesen
en van hem seluen niet en vermach

zien tyt Als die priester aldus sijn scouderē
op heffet. so suldi die priem tyt ouer
denckē want doen wert dat onosel
lam ihs ghebonden scādelic als een
moerdenaer ende voer pylatus ghe
brocht **D**oe wert hē eē grote swaer
ketten in sinen hals gheleyt als den
ghenen die dē doot sculdich is **D**o
dzoech hi op sinen hals alle die swa
ren last onser sonden wāt wi warē
den doot sculdich. ende hi moest den
last draghen hi moestet ghelach beta
len **D**ie priester en draecht den last
des volcx altijt niet mer hi leyren o
sen lieuen heer optē hals als ic noch
nae scriuen sal **A**ls hi dan sijn armē
ende sijn scouderen neder laet soe

nepcht hy hem voer den outaer oet-
moedelic **I**n ghedachtenis dat doen
ons lieue heer van herodes quā mit
enen witten cleede ghecleet daer hy
die ewighe onghescapē wijsheit des
vaders als een dwaes in bespottet
was dic wijs alsmē wel gelouē mach
ouer viel inden weghe om die lanc-
heyt des cleets ende om hoer grote
onghenadicheit ende haesticheyt die
hem leyden. **H**ier suldi v laten dūc
ken dat ghi alle dinck aensiet. ende
hoert dat den goedertieren ihesum
ghedaen wort. hoe dat sijn heilighe
aenschijn is bespoghen gheslaghen
gheswollen en alle sijn heplighe le-
den vā pinen sijn gheswollen ende

van couwen verſtijft hoe dat hi ghe
leypt wert in horen raet . van hem
wert gezaecht . en voerdelt totter
doot . gheboden als een moerdenaer
gheleyt als een dief een ſwaer ketē
in ſinen hals hebbende hoe iāmerlic
dat ſi hem ſloeghen inden weghe en
blaſphemeerden voer pylatus met
valſchen ſaken ouerloghen **H**oe dat
die rechter der leuender en der do-
der voer den tytliken rechter ſtont
met bloten gheneychde hoofde oet-
moedelic niet weder ſprekende niet
ontſculdighende mer ſwighede laſt
moedelic als een lam alſoe dat hem
des pylatus ſeer verwonderde **E**n
want hi wt galileen was ſo ſeynde

pilat⁹ tot herodes. **D**ēct hoe wrede
liken dat si hem doe namen ende tot
herodes brochtē. wat ghebaer dat si
met hē opter stratē maectē. hoe sijn
moeder bedruet en scrypende na vol
ghede hoe dick si van rouwen neder
viel hoe dat herodes diē wilen soen
gods als eē touenaer ofte gokelaer
ontfinc. hoe dat hi op herodes vra-
ghē niet en antwoerde mer oetmoe-
delic sweech als een lam hoe dat he-
rodes hem in een lanck wit cleet be-
spottede. ende achten een dwaes te
wesen doet wien hemel ende aerde
ghescapen is en al datter in is. **H**oe
die iode stonden en besculdichdē hē
en begheerdē datten herodes soude

doden **H**oe dattē herodes versmaede
ende also bespot wed om tot pilat⁹
sende en dicwyl als voerseit is ouer
dat cleet viel wat onerē wat vdziet
si hem onderweghen deden **D**it sel
di i desen tiden ouerdēckē en heel o-
uermits medelidē hier vsmelten en
vfinckē **V**an deser tyt voert wort
cortelic ghehoecht dz te tercle tyt ge-
sciet is . **H**ier recht hem die priester
op en maect vyf cruceu . Dat eerste
crups beteikent dat doen pilat⁹ dat
volc vgaert hadde ende vzaechde
wien si nad ghewoentē vā paescē
kiesē woudē te liue te houdē of bar-
rabā die een moerdenaer eē dootsla-
gher was of ihm diemen xpm hiet

Terre tyt

68
dat die vermaledide ioden doe riepe
en begheerden barrabā te houdē en
ihesū den behouder der werlt te cru
ce dat was den onnoselē soen gods
eē swaer crups in sijnre hertē te ho
ze Dat and crups beteikent dat hē
pilatus dede alsoe onghenadichlikē
gheeselen datter niet heels en bleef
vanden hoofde tottē voetē die noch
tās wel wiste dz hi onsculdich was
denct wat pynen hi doen leet. ende
wat swaerre crups hem dz was in
sijnre harten dat hi voer die mēsche
ende vanden menschen also iāmer
lic ghegheeselt wert Dat derde cru
ce beteikent dz crups dat hi in sijnre
herten hadde dat si hem den coninc

der glorie ouer dz doermōde lichaē
een guet purpur cleet aentoghen.
dat indē wonden ghinc sitten. daer
sy hem in belpotteden. **Dat vierde**
crups betekent dat crups dat hi in
sijnre harten hadde en oec lichame
lic leet in sinen heilighen hooft doe
si op sijn coninckleke hooft een scer
pen doernen crone dructen inwoel-
den ende inpersten tot sijnre onerē
ende schanden. **Dat vyfste crups**
betekent die pyne die hy leet ende
die schande die sy hem oeck deden.
gheuende hem in sijnre rechterhant
een riet voer sijn conincklyke scerp-
trū. dat si hoer knyen voer hē boech-
den ende leyden. **Weest ghegruet**

coninc der ioden en stonden op ende
doeghenen onder syn wanghe spue
de in syn aensicht en namen dat riet
wt synre hant . ende doeghen daer
mede op syn ghebenedide hooft **D**it
syn hem warachtighliken swaer cru
ce in synre harte gheweest . dese sul
di v pinen stadeliken in uwer her
ten te draghen **W**ant v sonden een
saec gheweest syn deser bitterre py
nen **A**ls ons lieue heer dit al ghele
den hadde soe naecte den tijt dat hi
opten outaer des crups offerhande
doen soude voer onsen sonde **E**nde
daer om als dese vyf cruce ghemaect
syn so heffet hi syn handen op te he
melwaert en leytse te same bidden

de als hi dat wel wet berepēde hem
dat lichaem en dat bloet ons liefs he
ren ihū xpi te consecreren en dat de
hemelschen vader voer die salicheyt
der werelt te offeren. **D**an seldi met
ter herten aldus segghē. **O** alre goe
dertierenste vader en vertoernt noch
en veronwaerdicht v niet dat wy u
wen alren liefsten soen wt uwen va
derliken schoet begheren hier opten
outaer te comen en hem. v voer on
sen sonden te offeren. begheerdē wi
hemel ende aerde van v ende al dat
ter in is dat waer seer luttel. bi dat
wy nu begheren. **W**ant ghi lieue va
der niet min minnen ons en bewijst
daghelix hem sendende tusschen di

priesteren h anden dan doe ghi hem
sende inder maghet maria mēscheit
daer wt te ontfanghen **D**aer en sel
di niet aen twiuelen als gregorius
seit **I**n deser saligher vren. als dit
heilighe sacrament gheconsecreert
wort. die hemelen en worden open
ghedaen ende die choren der enghe-
len. ende dalen neder horen heer te
dienste. **D**aer dienen die enghelen
ende die archangelen. **D**ie thronen
bereyden die hemelsche stoelen **B**e-
raphyn die ouerdecken ende omme-
vanghen alle den outaer **D**ie cheru-
bin legghen op haer knyen ende nel-
ghen hoer hooft tot horen scepper
waert **D**ie principatē en die potesta

ten die dienen daer alsoe. dat die du-
uelen di hellen niet en dorre ghen-
ken. **D**ie woerden die de priester nu
spreket die bewise dz hi nu begeert
te doen dat ihs xps dede in sine le-
ten auontmael doen hi dat heilighe
sacrament sijns lichaems ende sijns
bloets consecreerde ons tot ene ewi-
ghen testament en tot eere ghedach-
tenis sijner liefden. alsoe als hy dat
des anderē daechs opten outaer del-
crups voer onsen sonden offerde dz
wi dat daghelick oec offerē sonden
voer onsen sondē. **E**n op dat ghi dit
wel ende te recht verstaen moecht.
suldi weten. dat als die priester con-
secreert soe staet hi indē stat en inder

personen ons liefs heren ihu xpi **H**i
is die onkenlike priester die doer de
priester werct als doer een instru-
mēt **V**oer en na staet die priester als
een middel aer tusschen god ende tus-
schen den menschen. **E**nde daer om
suldy in desen tiden stylle wesen op
dat ghi den priester in soe godliken
werck niet en hyndert **D**ie tepke-
nen ende wtwendighe wisen beho-
ren totter passyen. daer dit sacra-
ment eē ghehoechnisse of is **N**iet eer
en suldi dat lichaem ons liefs heren
ofte sijn heylighe bloet inden kelc-
aenbeden. voer dat ghy siet dattet
die priester aenbedet want also ghe-
ringhe alst enich van beyden consey

creert se so aenbedet hÿt ende heffet
op dattet volc sien en aenbede mach
Dat crups dat die priester ouer dat
bzoot maect. **I**c seg ouer dat bzoot
want dan en ist noch niet gheconse-
creert beteyket dat crups dat onse
lieue here in sijne harte hadde. doe
pylatus hem voer die ioden brochte
also iamerlic ghegheeselt mette pur-
puren cleede ghecleet met doernen
ghecroent een rpet draghede in sijn-
re rechterhant. die coerden daer hy
mede ghebonden hadde gheweest
hanghende aen sijne linkerhant.
met neder gheslaghen hoofde. be-
spottet bespoghen ende bebloet **E**n
allmen dat sacrament opboort sul.

di v laten duncken dat ghy hem in
dien staet siet doenē pilatus den ier-
den toonde ende seide **E**te homo
dat is **S**iet o mensche recht oft py-
latus segghen woude **O** menschen
lydi anders menschen. loe hebbet
doch medelyden met desen armen
mensche. **B**esiet dit lichaem aldus
iammerlick gheschoert aenket sijn
hooft aldus deerlic doerboert besiet
dit aenschijn bebloet ende bespoghe
ende om goods wille hebt met hem
mededoghen. **M**er neen die bloet-
ghierighe woluen riepen **D**oet hem
wech doet hem wech cruyken cruy-
ken recht oft si segghen wouden hy
is ons swaer aen te sien maecten os

quyt ons en ghenoecht niet deser pi-
nen niet. mer wi willē dat ghi hem
den smeedeliken doot des cruces aē
doen sult. **I**aetstu desen wan quyt.
du en bist des keplers vriēt niet. **P**y-
latus seide. **H**al ic uwen coninc crus-
ten. **H**i antwoerden. **W**y en hebben
gheneu coninc dan den kepler. **P**yla-
tus siende. dat hy niet en vorderde
veroerdelde dat onosel lam ter doot
des cruces. ende seide. **I**c ben ontsul-
dich van dees rechtuaerdichs wans
bloet liet ghi toe. **D**ie iode antwoer-
dē. **H**ijn bloet dat is die wraet sijns
bloets coem op ons en op onse kin-
derē. **E**n want die suete heer dit en
deser ghelyc veel meer hoerde ende

leet doen vanden ioden. so vallē wy
oet moedelic op onsen knien ende aē
beden hem segghende. **W**eest ghe-
gruet salicheit der werlt. woert del
vaders. heilige warachtige offerhā
de leuendighe vleysch. gheheel god
heit warachtich mensche. **L**aet v dā
duncken dat ghi hem also liet ende
legt in v seluen. **O** hemelsche vader
o goedertieren god laet neder die o
ghen uwer ontfermherticheit ende
aensiet dese alre waerdichste offer-
hande uwen lieuen soē die v nu vo-
re onse sōdē geoffert wort en weest
ghenadich ouer die menichuoudich
heit onser sondē doer die verdienste
vā hem. **O** alre goedertierenste heer

ihū xpe **I**c en ben niet waerdich dat
ic v met minē sondighen oghen aen
sien sal wāt mijn sondē een saec ghe
weest sijn d bitterre pinen mer siet
ghi mi aen met uwē barmhertighē
oghen en betaelt voer mi lieue here
Want ic van mi seluen niet betalen
en mach **D**ie wile dat die priester
den kelic consecreert so suldi met eē
re vuerigher naersticheyt v latē dūc
ken dat ghy dat purpuren cleet wt
synen doerwonden lichaem siet sco
ren ende alle sijn dyepe wonden ver
nyenwen daer ouer sijn scherpe cle
deren siet aentrecken ende dat swa
re crups van xv voeten op sijn scou
werē liet legghē dat sinen heilighen

doerwonden rugghe cleypēde veer
after opter aerden alsoe seer quetste
dat men den moerdenarē die met hē
ter doot ghelept werdē niet gheuer
ghet en wert. en dat was hem een
swaer crups inder herten en dat be-
teykent dat crups dat die priester o-
uer den kelsc maket. En dat ghi hem
diewyl onder den crups liet vallen.
ende sijn lieue moeder hem liet ghe-
moeten die oeck van rouwen inder
aerden viel als beswijmt. Hoe dat si
hem cleypen. meer dan leyden tot
aenden berch van caluariē edick en
galle met myrren ghemenghet te
drincken gauen. Ende dat ghi sijn
cleederen voer alle dat volck in dier

grooten conuen wt liet trecken met
grooten owaerdicheit scozende en v
nperwende alle syn wondē ende syn
pyn **E**nde dat ghi hem ned liet wor
pen op dat harde crups ende oec wt
liet recken ende trecken aen die lanc
te ende breefte des cruces. **a**ls een
pese op een boghe. alsoe datmen al
le syn heplighe ghebeente mocht tel
len **E**nde syn heilighe handen ende
voeten met grouen plompen yseren
naghelen doer liet slaen **E**nde als
die priester den kelck metten bloe
de aenbedet ende op heffet. soe suldi
v laten duncken datmen hem met
ten cruce opboeret ende neder schiet
inden berch. dat syn wondē oec op

ſchoerden en bloede als ſpringhede
fonteynen Ende dan bidt aldus **O**
godertieren hemelſche vader. ſiet
aen dat bloet uwes liefs ſoens roe-
pēde tot v vande cruce om barmher-
ticheit ende niet om wzake. en ont-
fermt v onſer. **O** wonderlike ende
onnofel bloet mijns liefs heren ihe-
ſu xpi **I**c bidde di doer dat mynlike
wtuloepen dat ſtu wt ſinen heilighē
wōden vloepdes wes mi ghenadich
ende betael voer my **D**it ſuldi met
allulcker deuocien doen ende denc-
ken als of ghi opten berch van cal-
uarien voer ſinen heplighen cruce
laecht. want niet myn hier en ghe-
ſchiet **W**āt aldus ſeide es lieue heer

Te Sexte
tijt

Also dicke en menichwerue als ghi
dit doet suldht in mynre ghedachte
nis doe dat ic de bittere doot voer u
ben ghestozuen anden cruce. **A**ls
die eleuacie gedaē is heffet die priet
ter sijn scouderen op **I**n ghedachte
nis dat hi noch die sonden der men
schen op sinen hals heuet als voer
seit is **E**nde steect sijn armen crupl
wijs wt. **I**n ghedachtenis dat ons
lieue heer met wtgherechten armen
anden cruce hinck **E**nde daer nae
maect hi vijf crucen **D**at eerste cru
ce beteykent dat crups dat onse lie
ue here inder harten leet doen al
dat ghemeen volck ryp blasphemie
rende tot hem hanghende aenden

56
crups **V**ach die daer vderfste dē tem
pel goods en in dzien daghen weder
om maecte. **E**n die princen rpepen
xps coninc vā ysraet clim nu vandē
cruce en wi sellen hem ghelouen **H**i
heeft in god betrouwet latē nu god
verlossen of hi wil **H**i heeft ghelept
Ic bin die soen gods. **E**n die ridderē
offerden hem eeck te dzincken **E**nde
dat hi doē wt sijnre ontfermhertich
heit riep met luder stemmen en met
tranen die metten bloede dat in sy
nen wanghē was ghemenghet wa
ren **V**ader vergheeft hem want
si en weten niet wat si doen. **D**at
anderde crups beteykent die blas
phemie die hē die moerdenaer sprac

**dat eert
ste moert**

die tot sijner luster side hinc segghē
de bistu die soon gods maec di seluē
ghesont en oec ons **D**en welken die
moerdenaer beruspede die ter recht
siden hinc segghende **N**och di en ont
sietstu oec god niet daerstu inder sel
uer verdoemenis biste. wi ontfangē
pyn nae onsen verdiensten mer de
se en heeft niet quaets ghedaen **E**n
kerende sijn aensicht goedertierent
lic tot godwaert sprac hi tot onsen
lieuē heer **H**eer ghedenct mijns als
du coemste in dijn rijk **E**nde ihesus
antwoerde hem goedertierēlic wt
milder herten segghende **H**uden
selstu met mi wesen inden paradise
dat is inder godliker bescouwenis.

at ander
se woert

Dat derde crups beteykent dat cru
ce dat hi in synre herten droech wt
medelidē synre lieuer moeder die hi
soe bedrucket voer sinen oghen sach
staen **G**heuende hoer sinte ian voer
hem segghende **W**yl sich hier dñ
soen **E**nde gheuende hoer den heili
ghen man sinte **I**an tot eenre moe
der segghende tot hem. **S**ich hier
dñ moeder **D**at vierde crups betei
kent dat hi van groter banghicheit
syns herten riep **M**ijn god mijn god
waer om hebstu my ghelaten. **I**n
allulcker pinen was doe die schep
per alre creatueren dat alle creatue
ren schenen medelyden met hem te
hebben. wāt die sonne liet hoer schi

die derde
woert

dat vierde
woert

at vijf
e woort

nen ende het worden duyfterniffen
ouer alle die werelt Dat vijfste cru
ce beteykēt dat hi riep met haefcher
ftemmen Mi dorst Hem dorste nae
tuerlick. hem dorste gheestelick nae
onfe falicheyt Hem dorste oec noch
meer voer ons te doen **I**a ten lesten
daghe toe des oerdels in dier pinen
te bliuē. haddet ons noot gheweest
ende fijnen hemelſchen vader beha-
gheliken gheweest. **D**eſe cruce en
laet wt uwer herten niet comē mer
ſtadeliken cruyſt v ſeluen daer me-
de ouermits harteliker compaffien
ende medelyden

Nv laet die priester fijn ſcoudere
dalen en hout beide fijn handē ouer

dat sacrifici legghende den last dē sō
dē des volcx die hi op sinē hals ghe=
nomen heeft en dit sacrificium daer
voer begheert te offerē als voerseit
is opten hals des ononselen lams
ihesu xpristi die daer afdoet die son=
den der werelt. die hem selnen eens
opter vleysch bancke des crups ghe
offert heeft voer alle die sonden der
werlt en wt onbegripeliker minnē
noch daghelicx offert inden outaer
voer onsen sonden **R**echt of hi seg=
ghen woude **L**ieue heer neemt op v
den last der sonden des volcx. ende
betaelt ghi voer ons wāt wijs niet
betalen en moghen. **V**iddende
dan oeck den goedertierensten ont

fermhartighen vader dat hi dit sa-
crificiū ontfanghen wil. als abels
sacrificium die een lāmekijn offerde
als abrahams sacrificiū die sinē soē
offerde ende als melchisedechs die
offerde broot ende wijn. **E**nde dā
neeghet hem die priester oetmoede-
lic voer den outaer neder legghen =
de sijn handen crups wijs voer sijn
herte. In ghedachtenis dat oes lieue
heer ouermits der groter pynen die
hi leet hanghende aenden crups stoz-
tende sonder ophouden sijn heylighe
bloet bestont den doot te ghenā-
ken. **I**atende dat doerwonde hooft
op sijne borsten dalen. doe hem die
oghen begonsten te bzeken. ende

te noen
tijt.

die aderen te verdroghē sijn mont
bleet te worden en alle sijn heylighe
lichaem swart en onghedaē te wor-
den.

Ende dan recht hem die prief-
ter op en maect een crups ouer dat
lichaem ons liefs heren. **I**n ghedach-
tenis dat die doot alle die leden ons
heren brack. Ende dat hi doen riep

Het is al volbracht. dat is daer ic in
der aerden o ghecomen ben. en mijn
vader beuolē heeft dat is volbracht.

Een ander crups maect hi ouer dat
bloet ons heren. dat beteykent dat
al sijn heylighe bloet ghestort was.
ende dat sijn heylighe ziele most ru-
men. waer om dat hi doen riep met
luder haestcher stemmen ende met

h ij

*dat selst
hoert*

**Dat seue
de woort**

tranen **V**ader in dynen handen be
ueel ic minen gheest **E**nde met ghe
neychden hoofde op synre borste ge
uede synre lieuer moed die leste gree
te gaf hi sinen gheest **E**n dan maect
hi oec een crups voer syn aensichte
welc crups betepkenen mach die ty
tel des crups **I**hesus nazaren **r**ex
iudeorum daer hem alle goede men
schen mede seghenen sellen en in hoer
voerhoeft daghelics pzentem in ge
dachtenis des bitteren doots die hi
voer ons gheledē heeft welke woer
den oec bescermē moghen voer alle
haestighē doot en voer alle bedriech
hemisse des duuels **H**ier hout die
priester syn ander **Memento ~**

Hier bidt hi voer die doden daer hy
die misse voer doet. en voer alle die
gheē daer hi sculdich is voer te bid-
den als voerseit is ind eerster stillen
Hier bidt hi dē barmhertighē vader
also als sijn lieue soen na dien dz hy
den bitterē doot gheledē hadde dael
de in dat voerbozch der hellen en v-
losse daer wt alle die oude vaderen
dat hyen nu ghewaerdighen wil te
senden ende te verlossen vten veghe-
nier alle die gheē daer hi de misse vo-
re doet en sculdich is voer te bidden
Aldus suldi oec onsen lieue heer dā
biddē doer sinen bitterē doot dat hy
vte vegheuer wil verlossen die ghy
inder harten besloten hebt. en daer

hi weet dat ghi toe verbonden sijt.

Als dit ghedaē is so leit diet priester met verheffinghe der stemmen en met ver luchten sijns harten staē de voer sijn borste segghende **Nobis** Recht of hi segghen woude **O** lieue vader wilt ons arme sondighe mēschē die voer ander menschen ghebeden hebbē ende selue uwer ontfermherticheit seer behoeuen niet nae onsen verdiensten mer nae uwer ontfermherticheit vergheuen al onsen sonden en met uwen heplighen verlamighen in uwē ewighen leuē **D**aer is oec bi beteykent dat Centurio en de die met hem waren doen si hoerden dat hi so roepende sterf ende sach

dat die sonne verdonckerde. die aer
de beuede die grauen hem op deden
die steenē scoerden sloeghen voer ho
re bozsten en ghinghen te iherusalē
waert segghende **Dit** was warach
telic die loen goods. **Per quem** ꝛc.
Hier wort dat canon besloten. hier
maect die priester acht cruce daer
in besloten sijn. ende by te verstaen
sijn die alre pijnlicste hertelicste cru
cen die hi in alle der passien gheledē
heeft. **Dat eerste cruyx** beteykent
die crucinghe dat die iode hem voer
pilatus met harten ende met mōde
crupsten doen si riepen **Doetē** wech
doet hem wech. crupsten. crupsten.
Dat andi cruyx beteykent dat hy te

ferte tijt gh'ecruylt wert vande hey
denē als voerseit is. **D**at derde cru
ce beteykēt dat si hē te noē tijt cruyt
ten metter herten ende mettē mōde
gheuende hem edyck ende galle mit
mirren ghemenghet te dzinckē als
voerseit is. **E**nde dan aenbedet hy
dat heylighe sacrament ende neem
tet beuende in sijn hant ende maect
drie cruce daer mede ouer den kelck
want ons here drie vzen lanc hinck
aenden cruyt in groter pinen stoe
nende op die drie groue naghelen.
Die twee leste crucen maect hi butē
den kelck ende beteykenen dat heyl
lighe bloet ende water dat wt sijn
re siden liep doense van longynus

doerſteken wert. **E**n dat leſte crups
trectmen van bouen den kelc tot an
den voet vanden kelc en wort wed
opwaert ghebzocht en beteykēt dz
die ſiel ons heeren neder daelde ter
hellen ende weder quam met enen
groten roof met victozieu. **H**ier dēct
hoe dattet ſwaert des ruwen en dat
moederlike herte d' bedrueter moed
en maghet doer ſneet. hoe dat ſi ter
aerden viel in omachten doe ſi hoer
lieue ſoē alſo ſach doer ſteke. **H**ier
heft die priester die kelc metten heyl
ghen ſacrament op en leit. **Per**
ōma ſecula ſeculorū Amen Ende
dan leyt hi dat ſacramēt op dat cor
pozael en beteykent dat ioſeph van

xlj **tijt** aromathie ende nicodemus ons he
ren lichaem vanden crups deden. en
de wondent in een reyn wit syndon
ende leydent sijnre moeder inden
scoet dat is voer neder op horen mā
tel. Ende dan seit hi met gheboghen
knyen **oremus** ende beteikent dat
maria sijn moeder ende alle die iye
ue vzienden die daer waren. neder
vielen op hoer knyen inder aerden.
aenbiddende met tranen en mit her
teliken medeliden bescrepen sijn bit
ter passie ende die diepe doergaēde
ende verdzoechde wonden. **Hier** sul
di met hem allen mede nederuallen
en aenbede segghede mettē priester
Vater noster qui met alsulker ghe

dachtenis de seuen bloetstortighen
ons heren als indē seluē boec bescre-
uē staet. **D**enckēde dat ghi also veel
ōweruē selt als ghi oetmoedelic tot
sinen voeten legghende ghebidden
coent. **A**ls dat pater noster wt is
so leest die priester wat heymelic en
beteykent dat die apostolen altesa-
men sweghen in dien tyt der passiē
ende en dorreden xristū niet belien
Dan heft die priester die pateen op
want die siel ons heren comende in
der hellen toonde daer een teyken
der victorpen verlichtende daer die
donskernissen der hellen met sijner
godliker claerheyt. **D**an kisset die
priester die pateene en maect di mede

Compleet
tijt

een teyken des heylighē cruyts voert
hem **D**at beteykent dat die vaders
die rechter hant ons liefs heren kuf-
ten **E**n oec ist een ghehoechenis dat
si en wi alte samē ouermits der pal-
lien des crucez metten hemelſchen
vader verſoet sijn **N**o ontdeckt die
prieſter dē kelc en met alre eerwaer-
dicheyt heffet hi dat lichaem ons he-
ren op ouer den kelc **E**n beteykent
dat ioſeph ende nycodemus na dien
dat si dat lichaem ons heren met cof-
teliker ſaluen gheſaluet hadden
ende in een ſchoen wit cleet bewon-
den hadde met groter eerwaerdich-
heit en met tranē op namen en dzoē
ghent met groter eerwaerdicheit te

graue waelt **H**em volgheden ende
 holpen daer toe alle die ander lieue
 vrienden. **V**olcht ghi oec nae. ende
 helpt die bedzucte moeder leyden.
 ende besiet hoe dat sy dat lichaem
 ons heren in een nieuwe graf leggē
 ende besiet met wat tranē met wat
 suchten. met wat deuocien ende eer
 waerdicheden. ende harteliken me
 deliden si hem begrauen. **E**nde denct
 ende leert daer by hoe ghi hem in v
 wer harten sculdich sijt te begraue.
 ende sacramentelic te ontfanghen

Hier deelt die priester dat heilige
 sacrament in drie deelen. niet dat
 het lichaem ons heren ghebzoken
 wort wāt dat is omoghelic mer al

leen nader ghedaentē die ghi licha-
melic liet. **E**erst deelt hyt in twee
dat eerste deel wort gheoffert. ter
eeren der heyligher kercken die hier
bouen met hem regniert inder glori-
en. Dat ander deel deelt hy noch in
twee want die heylighe kerke dat
sijn die gelouighe mensche die noch
inder ketuicheyt sijn tweerehande
sijn als die inden veyghvier sijn ende
daer voer wort dat ander deel ghe-
offert. **E**n oec die gheen die noch in
deser bedzucter werelt sijn. en voer
dien wort dat deel gheoffert dat hi
in den kelc doet. **Die verrisemisse**

Hier beghint dat derde deel der
missen daer in ghedacht wort

syn heplighe verrisenis. want hie
heffet die priester de kels met dat es
deel op ende seit met luder stemmen

Per omnia secula seculorum Amen

En dat beteykent dat ons lieue he-
re verrisende vande doot met claerre
victozien en met enen schonen roof
die hi der hellen ontnomen hadde.
quam en openbaerde hem synre lie-
uer moeder. marie magdalene den
tween marien. sinte pieter. ende de
tween discipulen die daer ghinghen
nae dat casteel gheheten emaus

Ende sinen apostolen des auonts
met beslotenre dozen boetscappen
de hem allen vrede segghende Pax
vobis. dat is vrede sy met v En daer

I i

om seit die priester *Pax dñi sit sem-*
p vobiscū et cū spū tuo Dat is die
vrede des heren moet altijt bi v we-
se **W**āt vrede der hertē dat is vrede
dī consciencien · en vrede dī ewicheyt
die nemmermeer eynde ne mē en sal
is allen goedē mensche ouermits dī
verrisenis ons herē ghecomē **E**n dit
leggheinde maect hi dīe crucen met
dat heilighe sacrament en beteykēt
dat dat lichaem ons heren was dīe
daghen inden graue ende sijn heili-
ghe siel metten vaderen in dat voer-
borch der hellen **E**n dan laet hi dat
deel dat hi noch in sijn hāt heeft da-
len inden kelc en beteykent dat dat
lichaem ende dat bloet ende die siel

ons heren te samen wed in enen hei-
ghen gloziosen lichaem inden gra-
ue verenicht werden ind verrisens
ouermits der godheit die met desen
drien voerseit onuerscepdelick vere-
nicht bleef. **D**an singmen **Agnus**
dei driewerf twee werue **Agn⁹ dei**
dat also veel gheseyt is als **Iā gods**
die daer of doetste die sonden d^e we-
relt ontferm di onser dat beteykent
dat wi eerstwerf bidden om vghif-
fenis onser sonden. anderwerf bid-
den wi om aflach der pynen. **D**er
dewerf seymen **Iam gods die daer**
ofdoest die sonden der werelt gheef
ons vrede. Daer bidden wy dat hy
ons bouen al dit gheue wil sijn ewi

ghe leuen daer volmaecte vrede is.
Dit moghen wi vri biddē wāt dit o
nosel lā dat hier voer ons gheoffert
wort met sinen bitterē doot ons dit
al verdient ende vercreghē heeft. **E**n
om ons dit te gheue. ghewaerdicht
hi hem hier ned opten outaer te co
men. **E**n daer om neycht hē die prief
ter oetmoedelic ned biddē de dat hy
alle der heiligher kerkē dat is allen
ghelouighen mensche dien vrede ge
uen wil ende laten. die hi sinen dis
cipulen gaf ende liet en inder ewich
heyt beloefde. **E**nde dan kuffet die
prieester den outaer. ende dat crups
inden boeck ende dat beteykent dat
hi dien vrede van onsen lieuen here

neemt die hi ons ouermits die craft
des cruces vercreghē heeft en gheef
ten voert de dienre segghende Pax
tecū dat is Vrede si met dy En wāt
inder eerster hepligher kercken alle
goede kersten menschen alle daghe
inder missen dat heilighe sacrament
sacramentelick ende gheestelic pla-
ghen te ontfanghen **O**m veel per-
pels te scuttē soe ist nu gheordineert
datmē den paes ō draghen sal wāt
alle goede kersten menschen die in
den staet der graciē staen dat is bu-
ten dootliken sonden ontfanghen
dat heplighe sacrament gheestelick
dat is die craft des sacraments in
hoerre zielen Ende den paes suldy

I iij

deuotelic ontfanghen. **N**u ontfack
die priester dat heylighe sacrament
nu suldi voer hē bidden en v wach-
ten dat ghi gheen rumoer en maect
daer ghi hem mede store moecht we-
sijne deuocie. **I**n desen tīdē suldi her-
keliken god biddē dat hi v der craft
des heylighen sacraments deelach-
tich maec. **H**oe ghi v tottē heylighe
sacrament bereyden selt te ontfan-
ghen dat sal ic na scriuē. **Communio**
dat is dat die priester leest andē rech-
ter hoec des outaers ende dat vlt
nae agnus dei singt • beteykent die
bliscap die wy hebben ende ontfan-
ghen vander mede deelachticheyt
des heylighen sacraments. **D**at

omkeeren dat die priester doet. als
hy leit **Oratio vobiscum**. mach be-
teykenen dat onse lieue here synen
vrienden openbaerde ende beual hē
dat sy gaen soudē anden berch vā
oliueten daer hi of ten hemel varen
soude. **Die Postcom** dat sijn die
ghebeden. die die priester dan doet
an die rechter side des outaers betel-
kent als **Innocencius** leit die bene-
dictie die dat volc van god begheert
ende die apostolen van onsen lieuen
heer begheerden doen hy van hem
scheyet. Ende die leest die priester
met op gheheuen handen. In een
teyken. dat onse lieue heer met op
gheheue handē gloriofelic tē hemel

die hem
uaert on-
heren

voet ghebenediende dat lieue gheset
scap dat hi so lief hadde. **D**an keert
hem die priester om ende leit aldus
Ite missa ē dat alsoe veel is. als die
meester leit. **D**ie heilighe sacrificiū
ende offerhande. is voer v ghesent
totten almarhtighen vader gaet in
vreden alle gader. **E**nde alst hoech-
tijt is. soe singt die dyake. **Ite missa**
est. ende beteykent dat doen ons lie-
ue heer te hemel was gheuaren die
enghelen quamē ende seiden. **O** ghi
mannē van galileen wat staet ghy
ende siet indē hemel. dese ihesus die
van v ghenomen is. is inden hemel
aldus sal hi weder comen alsoe als
ghi hē hebt sien opuaren ten hemel

Dat choer antwoert **Deo gracias**
want die apostolē danckende ende
louende god keerden si weder in ihe-
rusalē met groter bliscap **D**aer nae
gheeft die priester die benedixie die
ghi met alre oetmoedicheit ontfan-
ghen selt wāt si of nemen mach die
daghelixē sondē ende eer datse ghe-
gheue is en suldi vter kercken niet
gaen **H**ier na pijnēt v te oefenen on-
der der missen als ghi naest moecht
en pijnēt v naerstelyc inder herten
te prenten ende dan suldyt met een-
re vuerigher naersticheyt goet te
doen hebben want mocht ghi daer
toe comen ouermits stadighen ghe-
dachten ende medeliden der passien

ons herē dat v alle dinc so versch vo
re stōt of ghijt voer uwē ogē saecht
ghescien so soudi eerst soeticheyt en
de smakelicheyt daer in vinden

V Hier beghint een deuote vermani
ghe des soeten bzudegoms der zielē
ihu ipi tot een peghelike deuote siel
die sijn wittachtighe bzuyt is dat si
hoer willichliken bereyde wil ende
bequaem maken • tot sijnre tafelen
te comen ende sijn heylighe sacra
ment te ontfanghen wt veel plaet
sen der heyligher scriftueren ende
woerden der heyligher leeraers by
een gheset Ende hier suldi v na regie
ren als ghi daer gaen sult.

V Die stem des heren

Hoert ghi hemelen wat ick
lyzen sal hoert ghi aerde
die woerden mijns monts
Hoert gheestelike herten welker cō
uersacie inden hemel wesen soude.
Hoert ghi wererelike mēsche die te
ghens uwer salicheit alte seer met
ten aertschen dinghen becōmert sijn
Hoert die stemme uwes herē huden
niet moeghen en wilt v herten niet
versteenen. Hoert uwen scepper en
uwen verlosser die v tot hem seluen
om hem ewelick te ghebruken ghe
maect heeft die v daer om soe duper
ghecocht hebbe op dat ic v als mijn
eyghen besitten soude. Hoert my u
wen vriendeliken brudegom die in

ewigher minnen v ghemint heb en
daer om tot mi ghetoghen hebbe en
noch minlic begheer te trecken wāt
mi uwer otferrmt **H**oert mi dā mijn
dochter hoert mi mijn soete bruyt.
hoert wat ic segghen sal en liet wat
ic v gheuen sal. my seluen tot eenre
spisen mi seluen tot enē loen **R**eycht
dan v ooz. weest gheseglic weest ge
hoersaem. **H**oert my ende ontfant
my vergheet dīn volc ende **l**aet dat
huyg uwes vaders vergheet die we
relt **l**aet al dat inder werelt is **l**aet
v oude sondighe leuen hant an my
langhet nae my. set v gheloue v ho
pe v troost v minne in my ende dan
sal ic. v heer. v god. v brudegom. v

coninc v schoonheyt begheeren ende v
enighē v met my **Die stem d' bruyt**

Luyster. ic hoer. ic beide. ic wacht
wat ghi. mijn heer. mijn god. mijn
troost mijn toeverlaet daer al mijn
welware al mijn salicheit aē staet in
mi spreke selt wāt v godlike woer-
de sijn die gheest en tleuen mijne sie-
len **T**ot wien wil ic bet gaē na wie
wil ic luysteren of hore ghi hebt die
woorden des ewichs leuens laet v
stem luyden in mynen oren want v
stem is soet ende v aensicht is schoē
Die v niet en mynt die is ondanc-
baer die v stem niet en hoert die en
is niet wijs **D**aer toe hebdi ons ghe-
maect lieue soete here dat wi v vree

sen ende minnen soudē en v ghebo-
den houden soudē nae uwen lieue
wil leuen soudē. **S**preekt mijn lie-
ue heer ic sal v horen en ghehoersaē-
wesen. **B**elieftet uwer goedertiere-
heit my arme sondighe creatuer die
al uwer gracen en weldadē omwaer
dich ben wat te gheuen ic wil voert
meer nae minen armen vermoghen
dancbaer wesen. **Die stem des vrou-**

Die dooren heeft te hoor **degomo-**
ren die hoor wat ic biede ende
hoe veel dat ic die enighe soete barm-
hertighe loon gods v mijne bruyt-
wt mijne oueruloedigher minnen
onuerdient gheuen wil. **C**oemt tot
mi alle die gheene die daer arbeijt

72
ende verladen sijt ic sal v vermaken
Coemt mijn dochter coemt mijn sul
ter coemt mijn wtuercozē bzuyp co
met vrilic sandt otflich coēt tot mijn
re tafelen ghi sijt gheroepen ghi sijt
ghenoet ende ontfanghen coemt nu
tot mi ende en versmaet my niet op
dat ghi hier nae van my niet ver
smaet en wort ende dan hozē moet
gaet van my. **C**oempt tot my die v
myne. ende wt mynnen tghelach
voer v betaelt heb **T**is goet in mijn
re tauernē te gaē tis al betaelt ende
of ghedaen. weest v zolic en blide op
minen cost soe gaet ghi vry. **E**nde
niet alleen ghi. mer coemt alte samē
tot my gheestelic en wereltlick goet

en quaet arm ende rijk ende wie ghi
lijt al ghelijc **C**oemt tot mi alle die
gh een die daer arbeijt indē arbeit d'
penitenciē indē wijngaert d' duech-
deliker wercken ende verladen sijt
met swaren temptacien **C**oemt tot
mi ic sal v vermaken ic sal v den last
der temptacien afnemen ic sal v loo-
nen nae uwen wercken ic sal v met
minen heplighen lichaem ende met
minen heplighen bloede alsoe spylē
ende lauen verbliden ende verma-
ken dat ghi al v leet ende al v ver-
dziet sult vergheten **C**oemt tot my
sonderlinge ghi alte samen die daer
arbeit inden arbeit der sonden ende
v laden sijt met grote sculde bekeert

v en coemt met ganſer hertē tot mi
coemt vzi ontſiet v niet **M**ijn vader
en heeft mi niet gheſent ind werelt
om dat ic die werelt oerdelē ſoude
mer om dat die werelt doer mi vloſt
wordē ſoude . ende daer o en vzeelt
voer mi niet mer comt alle gad nye
mant wtgheſenomen ic ſal v die ſodē
gaern vergheue dat is wel in mijn-
re machtē en ic wilt pmer doe **I**c ſal
v dijn ſcult der pinen quytſchelden
wāt mijn vader heeft mi alle oerdel
ghegheue het ſel tot mynen legghē
wtgaen **C**oemt dan tot mi en en la-
tes niet ic ſal v vermaken met mi ſel
uen mijn heilighe lichaem ſal ic v ge-
uen mijn heylighe bloet ſal ic v ſcinc

k i

ken Coemt dā alre samē en eet mijn
broot en drinct dē wijn die ic v ghe-
mēghet hebbe Eet en drinct mijn lie-
ue vrlenden en wort dronckē mijn
alre liefste *Die Stemme der bruyt*

I heb v stemme ghehoort o goedtie-
ren barmhartighe soen gods v vriē-
delike vermanighe v soete begheer-
te tot mijne salicheyt mach ic daer
wel en claerlic wt vstaen. Mer wie
bē ic of waen coemt mi o waerdighe
creatuer dat. dz mijn heer mijn god
dien ic so dic en menichweruen ver-
smaet heb dē rugghe gekeert heb mi
aldus vriendelic nooden sal bidden
smeeken en vmanen sal vghiffenis
mijne sonden quijtscellinghe v scul

den ende der pynen biedē sal en dat
noch meer te verwonderen is hem
seluen my tot eenre spysen ende tot
enen dranc ende tot een begheerlick
solaes mijne sielen offeren en biedē
sal waē coemt mi dat anders dā vā
uwen vriendeliken oēfermhertighē
oghen die mi barmhertelick aenghe
sien hebben ende oērdient mi voer
comen hebben met allen benedixien
uwer soeticheit. **W**at sal ic v weder
doē voer al dat ghi mi ghedaē hebt
wat sal ick v weder gheuen voer al
dat ghi mi ghegheuen hebt. **I**ck en
mach voer hondert dulent niet eē be
talen waer sal ict dan altesamē ha
lē. **M**ach ic dese grote mine met my

nen niet betalē soe en weet ic gheñ
raet ghi moet mi radē ghi moet my
helpen **A**l mijn hoop al mijn troost
staet an u **T**ot u wil ic comen tot u
wil ic gaen **G**hi en noot mi ymer n
om doot te slaen **G**hi roept mi tot u
wer soeter tafelen niet om mi te ver
doemen mer om mi te voeden te ra
den te leeren en tot uwer vrsenscap
te ontsaen **O**p uwen woerdē wil ic
daer gaen niet als die gheē die des
waerdich ben niet in minen verdie
tē hopende of betrouwende die d iā
merlic met veel sonden beulecket bē
Mer als die gheē die behoeflich ben
en op uwer barmherticheit betrou
wende ben **I**ck ben leyder een arm

crāc onreyn sondich · verblint naect
ende behoeflich mensche **E**nde daer
om kē icx my onwaerdich tot uwer
tafelen te comen v heilighē lichaem
en v heilighē bloet in mijnre onreyn
re zielen te ontfanghen waer om lie
ue soete here ic v oetmoedichlic bid
de dat ghi mijn armoede en behoef
richeit vervullen wilt mijn crācheit
ghenesen wilt mijn sonden vghenē
wilt mijn beulecte onreyn cōsciēcie
wasen wilt mijn verblintheyt vlich
ten wilt **E**n mijn naectheyt cleden
wilt op dat ic waerdichlick dit helli
ghe sacrament moet ontfanghē **die**

Wuercozen **Aem des brudegōs**
lief kynt alsoe als ghi segt soe

ist ind waerheyt **N**ochrans dat ghi
tot kennisse deser waerheyt als dat
ghys menichmans seer owaerdich sijt
comē sijt dat coēt v al vā mijnre gra
cien en suldijs oec waerdich wordē
dat moet v vā mijnre gracen comē
Coemt nochtans met gāsen betrou
wen tot mi al sidi arm weest sonder
vzeese **I**ck ben die almachtighe rike
god dlet al toe hoert dat indē hemel
en inder aerde is die hemel en aerde
veruol met mi seluen wāt glorie en
rijcdom is in minen huse waer ic bē
daer is oueruloedicheyt **A**ls ghi my
heel ende al in uwer herberghen ot
fanghen hebt wat mach v dan ghe
breken **G**heen dinc dat van my ghe

Scapen is o edel siel en mach di verla-
den of veruullen du moechst met de-
sen vergauckeliken dinghen bekom-
mert worden mer niet ghepapet of
verlaet wat wilstu dan butē mi soe-
ken tot wien moechste bet comen dā
tot mi wie mach di riker makē dan
ic die di mi seluen gheuen wil **H**et is
wel een ghierich creatuer die hem
met mi den ryken milden god daer
alle goet of coemt niet en laet ghe-
noeghen **I**mmmer dat meer is hebby
hōgher hebdi dorst **I**c ben dat leuen
ds broot dat vāden hemel ghedaelt
is op dat ic di o edel siel met my sel-
uen spisen ende voeden soude coemt
dā vzi tot mi ic sal v vermaken **N**iet

met allulcken hemelſchen brode als
die vaderen der ioden atē in d' woel-
tinen die gheſtozuen sijn mer mettē
brode dat ic selue ben. **S**oe wpe dat
mijn broot eet die sal inder ewicheit
leuen. **E**nde gheen dranc en mach
v bet lauen dan die kelt mijns heili-
ghen bloets. **V**immer nergheus en
suldy vzoliker ende blijder worden
noch dronckenre inder minnen dan
inden kelre ofte inder tauerne mijne
re hepligher syden. **D**aer bloet en
de water wt ghelopen is tot uwer
behoefft. **D**aer om alsoe dicke als
ghi minen kelt dzincket. soe suldi v
laten duncken alst oeck waer is dat
ghi wt myre side mijn heilige bloet

en water drinckt **W**elc heylighe wa-
ter oec mede van allulcher crachten
is **H**oe wie daer of drinckt. dat hem
daer na niet meer en dorst. mer het
wort i hem een fōteyn der wateren
springhende inden ewighen leuen.
dat is. het sal in v lesschen den dorst
der aertscher dynghen. ende sal v
doen springhen ouermits vurigher
begheerten inden ewighen leuen.
Coempt dan vryliken tot my ende
eet mijn broot ende drincket oec dē
wijn die ic v ghemenghet ende ghe-
schenct hebbe **I**st dat ghi v ontfiet te
comen om dat ghi sondich ende on-
reyn sijt. weest onueruaert ende co-
met tot my. **I**ck ben die barmhar-

tighe god die in deser werelt comen
ben en mensche ghewordē ben o die
verdwaelde sondighe mensche te soe
ken te roepen op minen hals te dra
ghen in dat huys mijns vaders dat
ghelach daer voer te betalen **I**n my
nen heplighē wondē te badē te was
sen suuer reyn en wist te maken vā
allen vleckē der sonden wie heef
tes op alle der aerden bet macht die
sonden te vergheuen dan ick alleen
waer moechdi bet suuer ende reyn
worden dan in minen heplighē w
den **V**. Coempt dan met vasten be
trouwē tot mi ende bid om vghifse
nis uwer sonden ende maecket v su
uer ende reyn. Schoon ende wist in

minen bloedighen wonden **O**m dz
ghi oeck cranck ende sieck sijt als
ghy wel ende waer segghet soe sou
di te meer haesten om tot my te co=
men want ghi nergkens beter medi
cijn vinden en sult nergkens bet ge
nelen en sult dan bi my noch gheen
dinck en sal v stercker maken . dan
dit leuende bzoot dat vanden hemel
neder ghedaelt is **C**oempt dā mijn
lieue kynt coemt mijn bzuyt comet
mijn wtuercozen . dit bzoot is v te
vozen . dit edel bloet is tot uwen bes
ten **I**st dat ghi naect sijt ende bloot
van allen doechden ende daer om v
scaemt in mijnre teghenwoerdich
heyt te openbaren . **L**aet daer om

niet te comē **D**ie arme luden pleghe
hoer naectheit en hoer behoeflich
fiecten ende sericheden den riken te
toenen o dat si te meer medelidens
met hem hebben soude also doet oec
met oetmoedigher harten en ick die
daer bin die fonteyne alre doechden
sal uwer naectheyt ontfermen ende
cleeden v metten cleederen der ewi
gher salicheyt ende verciere v met
minen heilighen bloede **A**l si di blind
ende ouermits den sonden alheel v
dusstert nochtans coempt tot my.
Ic ben die claerheit des ewighen lich
tes ende een spieghel sonder vleckē
der moghentheyt goods **I**c ben die
claerheit der vaderliker glorien

en die figuer synre substancie. **I**ch
be dat licht der werelt dat warach-
tighe licht dat alle mensche verlich-
tet die in deser werelt come. die tot
my coepmt die my naeuolghet. die
en wandert niet in duyfternissen.
mer hi sal hebben dat licht des ewy-
ghen leuens. wildi verlicht syn o-
uermits der gracen wildi come tot
kennisse der bloter waerheyt coemt
tot mi ende wort vlichtet ende ghy
sult van mi onbescaemt bliuen. **C**
omet dan sonder merren coemt mijn
wtuereore wat soecti in mi dat ghi
niet en vint wat behoefdi dat in mi
niet en is wat begheerdi van my dz
ic v niet gheuenen wil. **C**oempt da

tot mi sond' sorghe tis al betaelt ghi
en selt niet borghen. **C**oemt tot my
met ganster minliker herten ende ic
sal met alle minē godliken crachten
tot v comen. **M**aect ree en verciert
die slaepcamer uwer herten vciert
dat bedde uwer consciencien gaet u
wen bzudegō te ghemoet en ontfac
ken met beydē armen d' minnen my
belieft bi v in v ende met v te woe
nen ende te bliuen waert my gheen
ghenuachte bi v te wesen ic en sou
de v dus vziendelic niet nooden ick
en soude mi seluen dus sere niet bie
den ick en soude v aldus veel niet be
louen. **B**ereypt v dan met groter
naersticheyt ende coempt met gro

20
ter vlticheit **Die stem der bruyt**

O Afgront der ghenaden o son-
teyn der goedertierenheyt o
ouer goede god ouer allen mensche
ende sonderling ouer mi arme son-
darle **G**hi ghebiet my ghetrouwe
lick tot v te comen mer ick en weet
niet hoe ic mi derf vermeten die ghe-
nerahade duecht in mi en vide daer
ic v in mocht behaghen. **T**en waer
dan lieue here dat ghijt my gheboot
hoe soude icket dorren doen. **T**en
waer dat ghi selue seyt coempt tot
my wie sout gheloue datment hem
seyde. **M**er nu sijnt v eyghē woerde
ghi spreectse selue. ende ghi meen-
tet oec en ghi wiltet ghedaen hebbe

ghi bidt ghi smeect ghi ghelooft en
ghi biet v seluen v woerden sijn soe
ouerloet ghi sijt soe ouergoet. ende
soe vziendelick wie mach v dat wep
gheren **O** her een woert veruaert mi
een woert doet mi sozghen als dat
mi bereiden sal met groter naerstic
heit ende comen met groter vlitich
heit **O** moghende god o grote heer
die hemel ende aerde in uwer pal
men besluyt hemel ende aerde met
uwen minsten vingher op wegghet
die hemelen der hemelen en moghe
v niet begripen die enghelen diene
v die archangelen louen v die domi
nationen aenbeden v. die potesta
ten beuen voer v. die hemelen der

hemelē en alle die hemelsche borghen
re boghē hoer knyen voer v hoe sel
ic dorren tot v comē of wat behoert
mi te doen o v waerdichlic te ontfā
ghen. Die rechtuaerdighe man noe
tymmerde ouer der archen hondert
iaren o dat hi met luttel menschen.
daer in bewaert en bescermt wesen
soude vander diluuiē. Ende hoe sel
ic in aldus corten tiden binnen enen
daghe of in eenre vren mi waerdich
lick bereyden om den schepper ende
den verlosser alle der werelt behoer
lycken te ontfanghen. Moyles v
knecht. ende v ghetrou vrient. liet
by uwen beueel een arch maken vā
ouerrotteliķen houte. die welcke

arch hi cleede metten alre reynſten
ende puerſten goude o dat hi daer
in Auyten soude die twe tafelen der
tien gheboden en hoe ſal ic onreyn
ſtinkende creatuer de ſcepper alre
creaturē den heer des wets en ghe-
uer des leuē ſo lichtelic dozren tot
mijnre herberghē ontfāghen die n
goet werck ghedaen en heb daer ick
mi op betrouwē mach **D**ie alre wijs
te coninc ſalomon tymmerde leuen
iaren lanc ouer dien glorioſen tēpel
met ſo groter naerſticheit ende hoe
ſal ic arm onſalighe menſch v my-
nen heer minen god dozren ontfan-
ghen in mijnre ſondigher ſielen die
my nau eē vze of een half vze bereit

en heb om te behaghe. **O**ch och wat
groter vliticheit wat groter arbeijt
en wat groter naersticheit hebbē v
lieue vrienden ghedaen o v te beha-
ghen om v te ontfanghen en om v
bi hem te houdē ende hoe luttel doe
ic daer toe daer ick soe neel sculdich
ben te doē. **D**aer om mijn lieue here
want ick v sonder v niet behaghen
en mach. soe leert my uwen lieuen
wil doe wat ghi sijt mijn heer mijn
god. **L**eert mi ende onderwijst mi en
stuert my inden wech der salicheyt
nu ende altyt wat ghi my heet dat
wil ic doen. wat ghi my verbiet dat
sal ic laten ende dat is wel recht en
reden daer ick v mede weet te beha

ghen dat sal ic na minen vermoghē
doen en waer ic v goedertierē oghe
mede meen te behaghen. Dat sal ic
na minen vermoghen doen en waer
ic v goedertierē oghe mede meen te
mishaghē dat sal ic gaerne latē mer
lieue vriedelike heer sterct mijn crāc
heit verlicht mijn verblintheit ende
veruult mijn behoeflicheit *die stem*

des brudegoms
O aer segdi wel en
waer aen dat ghi my sond my
niet behaghē en moecht wāt te ver
gheefs ar beyt die mēschelike ver me
telheyt sond bīstandicheyt der god
liker ontfermharticheit. Ten waer
dat ic v met mijnre gracen barmhee
tichlic voercomen hadde ghi waert

inden sonden en inder dwalinghen
ghebleuen. en ten waer dat ic altyt
mijn goedertieren oghen op v sloech
ende met mijne gracen soeteliken
veruolchde ghi en sout niet langhe
staende bliue daer om doedi wel en
wyslic dat ghi v crancheit v onwaer
dicheit ende v behoeflicheit bekent
ende die hulpen en bistanceit mijn
re gracen begheert. want wil in doe
ende in laten ouergheeft. wat in ee
re quaetwilligher wedspannigher
sien en wil ic niet comen noch rusten
mer soe wie goetwillich en ghesegghelic
is. die is ontfancbaer der godliker leeringhe. **H**oert dan mijn
lieue dochter wat ic v heer v god in

u spreken sal wāt ic spreek vrede in
minen volcke **I**c ben dat warachtighe
paeschlam datter gheoffert is
van aenbeghin d'werelt die nu niet
nad' figuren als indē oudē testamēt
mer nader gherechtigher waerheit
gheoffert worde voer unwen sonden
ende daghelicx ghegheue worde on
der den heilighen sacrament des ou
ters **E**nde daer om lief kynt suldy
waerdichlic dat heilighe sacrament
mijns lichaems dattet warachtige
paeschlam is. ontfanghen so moeti
inwendichlic ende gheestelic alsulke
condicien hebben ende houden. als
die ioden wtwendichlic naden lich
haem nae inhoudt der wet hadden.

als sijt paeschlam eten soude **I**nden
eersten soe moestent al besneden iode
wesen ende allen vzeemden ende on
besneden menschen wast verboden
vanden paeschlam te eten **E**n daer
gheestelic by te verstaen is dat ghy
oec gheestelic besneden moet wesen
van allen ghedachten woerden en
wercken die mi misghagelic mochte
wesen . **G**hi moet v hert besniden
van allen quaden onreynen ydelen
ende sondighen ghedachten . als vā
quaden vermoeden valschen oerde-
len begheerten des aertschen goede
der ydelre glorien ende vander ghe-
lyck datmen metter herten plech te
doen **G**hi moet v oec besniden vā al

ten ydelen dwalen scadeliken onreyn
nen spitighen smedeliken wereltli-
ken ontbruchtbareighen ende c̃stich-
tighen woerden **E**nde oec van allen
sondighen onbehoerliken wercken
dat is ghi moet al v sinnen besnide
v oghen van allen ydelen ende scha-
delike dinghen te sien v ooren vā ho-
ren v mont van smaken v nose van
te reken v handen van tasten v voe-
ten van gaen ofte staen ende alle v
leden van allen sondighen wercken
die v schadelýcken sijn mocht ten en
my vertoornen mochten. **A**nders
suldi weten lief dochter dat ghi on-
waerdich sijt mijn heylighe lichaem
te ontfanghen. **B**esiet v wel ende

merct al om wat in v al te besniden
is ende besnijt v seer. het is groot
noot. **T**en anderen soe moesten sy
dat paeschlam eten metten verpups
van wilder lactuwen die seer bitter
is. **D**aer ghi gheestelick by verstaen
selt dat ghi dit warachtighe paesch
lam mijn heylighe lichaem ontfan
ghen moet met bitteren berouwe u
wer sonden ouerdenckende al uwe
voerseiden daghen ende iaren in bit
terheyt uwer sielen want ghise ley
der in veel sonden ende in groter p=
delheyt ende dwaesheyt ouer ghe=
bracht hebt. **B**ekennende ende be
screyende oec uwen crancken voert
ganck inden duechden ende v grote

onwaerdicheyt mijn heylighe sacra
ment te ontfāghen en bidden dā mi
met allulcken tranen des bitterē be
rous om vghiffenis al uwer sonde
ende wat in v ghebreect dat ick dat
wt mijnre gracen wil vuullen. **Tē**
derden so moesten si dat paeschlame
ten met claren gghedeleidē broo
de. **V** Daer ghi gheestelijck by ver
staen sult wildi mijn heylighe sacra
ment waerdichlyc ontfanghen. so
moetti een suuer reyn en onbeulecte
consciencie hebben die ouermits eē
suuer claer onbeueynsder biechte v
creghen wort. Daer om alre liefste
kynt als ghi tot mijnre tafelē comē
wilt so suldi een oetmoedighe biech

te v pinen te doen . met enen vasten
oplet der beteringhen wachtende v
v seluen te ontsuldighen v sonden
op yemant anders te legghen of in
der biechten te lieghen oft yet after
waert te houden . want daer mede
soudi v biechte valschen ende gheen
verghiffenis uwer sonden . mer ver
doemenis uwer sielen vercrighen .
alsoe mijn heylighe lichaem ontfan
ghende **T**en vierden . soe moesten sy
op ghelcoztet wesen omtrent hoer
lendenen **D**aer ghi gheestelic bi ver
staen sult so wie mijn heylighe lich
haem waerdelic ontfanghen sal die
en moet niet alleen reyn wesen na
der spelen van bynnen . mer oech

reyn ende suuer naden lichaem van
buten **W**aer om ghi weten sult lief
kynt dat menigherhāde onreynich
heit die dicwyl d' menscheliker crāc
heyt bi daghe ende bi nachte bi me
nigherhande oersaken ouercoempt
sommwile by sinen wille oft bi synre
ombehoetheyt der wtwendygher
sinnen oft der verkeringhe met on
gheliken personen sommplen oeck
teghens sinen wille slapende of wa
kende sommplen by oueruloedich
heyt oft crancheyt der natueren oft
by oueruloedicheyt der spysen ofte
des dzancx of der quader ghedach
ten den mensch ombequaem maken
mynheplighe lichaem te ontfanghē

Ende daer om sult ghi ende een yeghelic die my gaerne behaghen soude hier in tot sijns bichtuaders oerdel staen die na ghelegghentheyt der saken der oersaken der personen der deuocien des hoechtijts wijslijcken oerdelen sal wat best ende salichste ghedaen oft ghelaten waer. want men in dese dinghen gheen ghemeine reghel gheuen en mach. **E**nde want inder biechten alle dinck ghereynicht wort. soe moetti v seluen nau waer nemen. ende v seluen wel ondersoecken om alle oersaken der onreynicheyt volcomelic te kennen te gheuen. **E**nde ist v pijnlijck te segghen. wacht v voer al dat v

een oerlaet der beuleckinghe wese
mach soe en behoefdijs niet veel te
segghen. **T**en vijfsten soe moesten si
scoenen an hoer voeten hebben daer
gheestelic bi te verstaen is dat v be-
gheerte van allen aertschen dinghe
reyn ende onbeulect moeten sijn.
Also te verstaen dat ghi mijn heylige
lichaem ontfanghende gheen aerts
lof prijs der menschen oft enich tijt
lic ghewin soeken sult mer v voeten
dat sijn uwe begheerten bewaren
sult dat si reyn suuer ende onbeulect
moghen bliuen van allen aertschen
begheerten. **E**nde tot enen teyken
deser reynicheit so wiesch ic die voe-
ten mijnre apostolen eer dat ic hem

88
mijn heylighe lichaem en mijn heili-
ghe bloet in dē auontmael gaf te ot-
fanghen. **T**en sesten mael so mostē
si stocken hebben in horen handen.
Daer ghi gheestelic bi verstaen sult
dat crups daer ick den doot voer v
aen ghestoruen ben. **W**ant in dien
dat dit sacrament een sacrifici ende
een offerhande ghehpeten is om dē
tet een ghehoechmisse ende een ghe-
dachtenis is des sacrificijs en oper
offerhande dat ic voer uwen sondē
opten goeden vridach opten outaer
des crups minen hemelichen vader
wt rechter minnen geoffert heb en
noch daghelick in dier seluer minnē
ende crachten offer voer uwē sondē

eñ voer veel mensche sonde so moet
ghi dan dit heilighe sacramēt mijns
lichaems ontfanghen met aēdachte
nis mijne bitterre passien eñ mijns
bitteren doots wāt ic v soe lief ghe
hadt heb dat ic om v te verlossen mi
seluē in dien bitterē doot gheleuert
heb. **T**en seuenden so moesten si dat
paessclam eten heel ende al in een
huys. **D**aer gheestelic bi te verstaen
is dat ghy staen moet in enicheyt d
heiligher kerken. **S**o wie dat dā in
dē bā is of die met enigher ketteriē
of ongheleef besmettet is. die en is
des heilighen sacraments niet dee
lachtich noch waerdich. **w**ant sy
als afghesneden oft verrotte leden

tot minen gheesteliken lichaem niet
en behooren **E**nde dat suldi sonder
enich twiuel metē dat alle die gheē
die in dootliken sonden staen • ende
bliuen mijns heilighē lichaems niet
waerdich en sijn want si als verban
nen menschen van mi ghescheyden
sijn **T**en achsten so mostent al broe
ders • vrienden ende maghen • ende
ghebueren onder malkander sijn •
Daer ghi gheestelijcken bi verstaen
sult dat ghi in broederliker ende sus
terlijcker liefsten staen moet • want
waert dat ghi yemant hatet of leet
hadt met ominnen oft met enigher
af ghekeert heyt op yemant stont •
soe weet dat poerwaer dat ghi mijn

M i

heilighe lichaem tot uwer sielen ver
doemenis ontfanghen sout. want
het is een sacrament der liefte die
dan inder liefden niet en staet al ont
fancet hi my mijn sacrament hi ont
fancet nochtans een groot tozment
inder sielen **E**nde daer om lief doch
ter soe suldy v seluen naerstelijcken
onderloeken of ghi ymmer in gan
ser broederliker minnen staet **E**n v
di v op yemant vergrammet daer
pijnt v eerst mede te versoenen also
ghering als ghi moecht eer ghi tot
mijnre tafelen gaet **V** Ten neghen
den soe moesten sijt ghebraden eten
ende niet gheloden daer ghi geheel
telick bi verstaen sult. dat ghi mijn

heilighe lichaem met vurigher her-
ten ontfanghen sult ende niet lau-
welic ende traechlick daer toe gaen
sult recht offer v niet om en waer.
Mer met ganser vriendeliker har-
ten ende vuerigher meeninghen
recht als een bruyt die hoer mynne
niet verberghen en kan. mer met
vurigher minnen horen brudegom
te ghemoet loopt. ende vrindeleyck
om den hals valt. **E**en yeghelic gaet
gaerne daer hy meent wel ontfan-
ghen ende onthaelte te worden ende
alsoe waer ic weet dat ick mynlick
ende vriendelic ontfanghen sal wor-
den. daer come ick gaerne. **T**en
tienden soe moesten si dat hooft met

ten voeten ende inghewande eten.
Daer ghi bi verstaen sult ist dat ghi
mijn heylighe lichaem waerdichlic
begheert te ontfanghē. so moet ghy
vastelick ghelouen datter onder die
ghedaente des broots onthoudē is
mijn godheyt die biden hoofde te v-
staen is mijn menscheyt die ic ontfā-
ghen heb die bydē voeten te verstaē
is ende mijn siel die metter godheyt
ende metter menscheyt onuerschey-
delick verenicht is die byden inghe-
wande te verstaen is. **H**ier en moet
ghi niet an twiuelen wildi mi beha-
ghen want die tot mi comen wil die
moet ghelouich sijn Ten elfstē mael
si en moestē oec been breken daer ghi

bi verstaen sult dat ghy niet curioſe
lic onderſoeken en sult mijn heimeli
ke verholenthedē mer ſimpelic mijn
heplighe ſacrament eeren sult ende
wat ghy niet verstaen en moecht
noch metten ſinnen niet begripē en
moecht dat suldi ſimpeliken gheloue
nē **E**nde daer om watter ouerſcoot
dat en moſten ſy niet ouerhouden
tot des anderen daechs mer ſi moſ
tent int vuer worpen ende verber
nent **A**lſoe suldi oec doen lief doch
ter ende ſimpelijcken wanderen ſoe
wandert ghi ſekerlick ende vaſtelic
Ten twalefſten ſi moſtent haeste
lick eten. **E**nde daer suldi bi verſtaē
dat ghi mijn ſacrament met gheeste

liker ghiericheit ontfanghē selt mē
herteliken verlanghen • ende met
gheheelre begheertē • want lief kint
tot mijnre tafelen en soudemē v mit
recht niet dwinghen **I**c en ben gheē
bzoc te vermulen gheen dinck mede
te smeeken **I**ck en behoef uwer niet
mer ghi behoeft mijns • **D**at ick v
noode ende my seluen biede • dat co
met wt mijnre goetheit ende niet bi
uwen verdiensten **I**s v om my niet
ic mach uwer wel ontberen • **k**peest
u v ende deelt wił die en van mynen
kinderē wesen wił die en ghesont le
uē dich lit in minen gheestelikē licha
me wesen dat die bzupt die heilighe
kercke is die hier noch rechet ende

stryt ende die inden hemel met my
in ewicheit regneert daer ic dat ho
oft ouer al of ben daer die ghedaēte
des broots ende des wijns een sa
crament of sijn soe moetti v pynen
suuer ende reyn niet alleen nader
sielen mer oec naden lichaem te sijn
ende te bliuen. want alsoe als dat
broot vanden alre reynsten en bestē
bloemkijns. **D**ie inder tarwen sijn
in een ghemaect is ende die wijn vā
veel druuen ende oeck bepkens in eē
vergadert ende ghemaect is. so moe
ten sy al reyn ende suuer van allen
dootliken sonden wesen die waer
dighe leden der hepligher kercken
wesen sullen. **E**nde hier om iset
v noot als poer gheleyt is dat ghi v

seer wel besniden moet en̄ met bitteren berou en̄ met claerre onbeueyns der biechten en̄ oec met enen suuerē lichaem met goeder oprechter menighe ende met nauwer behoetheit uwes selfs in enicheyt der hepligher kercken in ganser broederliker minnen met vuerigher herten met gheheelen gheloue ende met ganser begheerte der herten v seluen bereyde selt mijn hepligh e sacrament te ontfanghen

Die stemme der bruyt

Te danck v ic ghebenedy v vten grōde mijns herten en̄ met alle den crachten mijner sielē mijn heer mijn god mijn troost mijn toeuerslaet alre soetste heer ihesu xriste dat ghi v ghe-

waerdicht my te nooden my te roe
pen ende vriendelick te vermanen
tot v te comen ende dat meer is my
te leeren ende te onderwisen hoe en
de in wat manieren dat ic uwen hei
lighen oghen alre best mocht beha
ghen **A**ls ic v vriendelike vermanin
ghe in my seluen ouerdenck soe ver
blide ick my mer als ick van v hoor
ende wel bedencke wat my noot is
soe bedroef ick my met alre harten
want ick in my seluen niet en vinde
des my noot is **A**lle dese punten
pimmer een noch gheen en vinde ick
in my niet mer leydet veel and qua
der punten die desen contrary sijn
waer om lieue soete here dat ick my

alte seer veruare ende dāte tot v te
comen **I**c ben leyder alte onbesnede
van buten ende van binnen van le-
den ende vā sinnen **I**c en weet wat
ic sal gaen beghinnen • van mi seluē
en heb ic niet dan cranchept en ghe-
breckelicheyt • **G**hi moetet my ghe-
uen onuerdient dat ic hebben moet
van v moetet my comen daer ick v
mede behaghen moet • **T**oent dan
an mi mijn soete here uwen godli-
ken aert helptet my volbrengghen •
dat ghi my raet • want ick sonder v
noch teen noch tander en mach vol-
brengghen **Die stem des brudegōs**

Doet ghi mijn lief kynt dat ghy
vermoecht ende ick sal v met

mijne gracen bi staen ende helpen
Ten sal aen my niet ghebrekē mijn
hulpe ende mijn bistandicheyt staet
v ende een yeghelijck open ten doet
gheen noot dat ghi tot yemant an =
ders sult loopen wout ghi doen dat
ghi vermocht en met recht doe sout
ghi sout van mi crighen al dat ghy
wout doet ghi gaern dz ghi moecht
en gheefdi mi dat ghi hebt ick en sal
v niet meer eytschē ymmer dat v ghe
breect sal ic veruullen ende den goe
den wille voert werck ontfanghen
Alloe verre als ghi v beste doet in =
wendich als voersept is ende wtwe
dich als ghi noch horen sult. **E**nde
daer om lief kynt suldi inwendich =

lic wel v seluen scicken soe moet ghi
v seluen wtwendichlic wel ordineren. **E**n hier om suldi weten dattet v
veel goets inwendichlic in brenghē
sal dat ghi twee oft drie daghen te
vozen als ghi tot mynre tafelē gaen
wilt ende twee oft drie daghen als
ghy daer gheweest sijt als ghi alre
minst moecht met wereltlichen din
ghen ende menschen v bekommert
sprekende oec als ghi minst moecht
op dat ghi te bequamer moecht sijn
v tot uwen ghebede te gheuen ende
my vriendelic tot uwer herberghen
te nooden ende namaels vriendeli
ke sprac met my te houden. **E**nde
dat soude my seer trecken tot v te

comen en verweken o geacie te ghe
uen **E**en peghelic coemt gaern daer
hi ghenoot is en daer hi vziendelick
othaelt wort Inden eerste zien da
ghen suldi v inwendich wel ondtloe
ken ende examineren ende proeuen
v seluen of ghi des waerdich sijt vā
mynen broode te eten ende van my
nen kelc te drincken en vindy v sel
uen inden voerscreuen punten ghe
breckelyc dat suldi met bitteren tra
nē ende met onbeueynsder oetmoe
digher biechten pynen af te legghē.
Des daechs te vorē suldi des auōts
tydelic werck laten ende setten van
v alle wtwendighe bekommernis
op dat ghi te langher ende te ghe =

Stadigher in uwer deuocien gaet mo-
ghet. **E**nde ouerlegghen in v seluen
hoe ghi die slaepcamer uwer sielen
alre best verrieren moghet om my i-
wendichlic te behaghen wat tytly-
ker suldi oeck slapen gaen dan ghy
pleecht. **O**m des morghens soe veel
te vroegher op te staen ende om gra-
cie ende bystandicheyt van my te
verweruen. **E**nde dan en suldy v
niet puntelic ende curioselic toema-
ken als die kynderen deser werelt
doen. mer oetmoedelijc ende simpe-
lijc op dat ghi uwen tyt daer mede
niet en verliest ende mijnre gracen
met dier houerdynen niet en weder
staet want waer inder puntelicheit

96
ende cierheyt van buten profijt en
de salicheit der sielē gheleghe so qua
men si wel toe die schoen van lichaē
sijn rijk van goede die costelike ende
schone clederen ende ander cierheit
hebben. **M**er neent. **H**et is al van
bynnen ghelegghen daer ick v bru
gom nae verlanghe **D**at is nae oet
moedighen beugelen nae vuer righet
minnen na vasten gheloue ende nae
ander duechden **H**ier om suldy dan
in deuocien gaen ende maken v sel
uen van binnen reyn ende bescrey
en v ghebreken ende pynen v herte
van binnen in mijnre minnē te ont
decken ende dan suldi te kerckē gae
alst tijt is ende oefenen v dā bi sond

in mijnre passien **A**ls dan tijt is tot
mijnre tafelen te gaen soe suldi v sel
uē inwendich ende wtwendich die
pe veroetmoedighen · ende bekenne
hertelic v onwaerdicheyt hopende
nochtans op mijnre ontfermhertic
heit gaende blideliken wt vurigher
mynnen als een bruyt tot hore bru
degom · om hem te ontfanghen in
hoerre slaepcamer · vallende neder
op urwe knyen drierwerf tusschen v
stede ende tusschen den outaer seg
ghende tot elcken nederuallen · **L**ie
ue heer ick en ben niet waerdich dat
ghi comen sullet onder mijn dach
mer segghet alleen een woert ende
mijn siel sal ghelont worden · want

liene kynt al dat ghi doen moeghet
om v tot mi te bereiden en is niet te
rekenen na dien dat wel behoerlyc
waer. **D**aer om moet ghi wt ganser
herten v seluen heel ende al mynre
tafelen onwaer dich kennen. **e**nde
v mynre goedertierenheyt beuelen
want ick ben die gheen die met ee-
nen woerde al veruullen kan des v
noot is. **E**nde als ghy voer den
priester coempt suldi v hart en v sin
ende alle die crachten uwer sielen
in een vergaderen met vasten ghe-
loue. met ganser hopen. **e**nde met
ouerigher mynnen v seluen my be-
uelen. **e**nde ontfanghenen my met
blyder herten. want lief kynt al ist

Dat ghi ouer al i mynre teghewoer-
dicheit behoedelic en oetmoedelic en
dancbaerlic v hebben ende houden
moet nochtans soe moetti v sonder
ling in dien tiden behoedelic en oet-
moedelic hebben en houden wāt na
dien dat ic v dan bereyt vinde daer
nae suldi die cracht mijns heilighen
sacraments in uwer sielē ontfāghen

O Ch soete heer *die stē der bruyt*
o vriedelike meester *Du* beuoel
ic hoe waer dat dat woert des pro-
pheten is die seit. *Salich* is die men-
sche die du onderwijst. ende vā dīn-
re wet leerste *Ten* waer dat ghi mi
aldus leerdet waen sout my comen
te wetē wat uwen lieuen wil waer

Daer om lieue here leert my uwen
wille doen leert mi voert hoe dat ic
mi oetmoedelic danckbaerlic ende be
hoedelic hebben sal op dat die craft
uwes heilighen sacraments in mijn
re sielen wercken mach want ic des
wel wijs ben dattet al an my ende
niet an v ghebreken sal ist dat v hei
lighe sacrament an mi ende in my
niet en becliuet **G**hi sijt die fonteyn
der goedertierenheit toont my nu v
vriëdelic hert ende ontfermt v mijn
re *** *Die stem des brudegoms ~*

Op dat ghi te behoeder ende te
oetmoedigher wesen moecht
als ghi mi ontfanghen sult ende al
soe veel te danckbaerre als ghi mi ot

fanghen hebt **S**o suldi wtuercozen
kint in v seluē ouerdencken en̄ diep
gronderē wie ic ben die ghi ontfan
ghen sult oft ontfanghen hebt ende
wie ghi sijt wat ic bē ende wat ghy
sijt **H**oedanich ic bē ende hoedanich
ghi sijt **I**nden eersten wie ic ben en̄
wie ghi sijt **I**c ben die enighe ghebo
ren soen goods dat ewighe beghin
alre dinghē doer wien alle dinc ghe
maket is sond̄ wiē dat niet ghema
ket en is **I**c ben oec die gheen die om
v te vermaken • doen ghi vergaen
waert • om v te verlossen doen ghy
verlozen waert mensch gheworden
ben drie ende dertich iaer lāc opter
aerden wanderende met exempelē

ende myt woerden den wech der sal
licheyt gheleert hebbe daer nae tot
enen teyken mijner ouerdraghen
der mynnen den bitteren doot voer
v gheleden heb. **V**ander doot verre
sen ben. ten hemel geuaren ben om
voer v te bidden de trooster den hey
lighen gheest te senden. ende om die
stede voer v te bereyden. **N**u belyet
wy ghy sijt. of ghy mijns ghelyck
sijt. **E**nde wil di v seluen wel bekien
ghy sijt een arm aertliche creatuer.
vanden Aijn der aerden ghemaect
een worm. ende een toecomende
spijse der wormen tot alre boesheyt
en tot alre crancheit gheneycht als
al v wercken bewisen Ten anderen

besiet ende grondert wat ic best en
de wat ghy syt. **H**ijn heplighe sacra
ment dat ghy begheert te ontfange
is een ghedachtenis mijner bitter
re passien ende een ghehoechenis u
wer ewigher verlossenis. **E**en tep
ken en een bewijs der ouerdzaghe
dynnen dye ic tot uwaert drage en
ghedzaghen heb. **E**en stercheit en een
vasticheyt teghens der menscheliker
crancheit. **E**en voetsel en een voortganc
des gheestelick leuens. **E**en gheestelic
voetsel des ginz oerberen en moecht
suldi nader sielen leuende bliuen.
Een pat des ewighen leuens. **E**nde
een voldoen ende betalighe voer u
wen sonden. **E**nde dit moechdi by on

derſoeken het vernemen . dan vten
woorden verſtaen **N**u beſiet wat gi
ſijt **G**hi ſijt een ſondich onwaerdich
ondancbaer quaet onreyn en eē ſter
felic menſch **T**en derden beſiet ende
grondiert hoedanich dat ick ben en
hoedanich dat ghi ſijt **I**c ben die al
re moghenſte die alre wijsſte dpe alre
beſte die alre ſcoenſte die alre heilich
ſte die alre edelſte die alre ſachtmoe
dichſte ende goedertierenſte . die al
re volmaecſte . ende die alre ſalich
ſte . **E**nde in deſen en weechdy my
nyet gheliken want wildy wel on
derſoeken hoedanich dat ghy ſijt ſo
ſuldy al contrari in v vinden waer
wt ghy wel bekennen ſult dat ghy

mijns niet waerdich en sijt ende als
dus mijn goetheyt ende v snoetheit
bekennende suldi v seluen tot herte
liker danbaerheyt verwecke en tot
vermetpughe v selfs. ende rechter
eerwaerdicheyt ws herten als ghy
my ontfanghen sult. wel toesiende
dat ghi dan ymmer niet verstryt en
sijt van herten of van ghedachten.
Ende als ghy my ontfanghen hebt.
Hoe suldi v gheringhe inwendich
lic tot v mi mit groter danbaerheit
keeren om heymelike spraeck my
te houwen. *die stem der bruyt*

Te beken lieue heer dat dyt als samē
waer is. ende het is my leet datter
my nyet het bekend en is. ende daer

om ontfie ic my zeer tot v te comen
ende v mynen heer mynen god tot
mijne herberghen te ontfanghen.

Mer lieue soete heer v vziendelijke
woorden maken my enen meer. **V**
goetheyt doet my hopen dat ghijt o
uermits uwer gracen al veruullen
sult dat in my ghebreect. **E**nde daer
om bid ic v vziendelijke heer dat ghi
my onderwisen wilt of oech my en
de anderen armen onvolmaeckten
menschen. die hoer arm vermogen
ghedaen hebben om v waerdichlick
te ontfanghen. **O**uermits der ont-
fanghenis des heplighen sacramen-
tes. gracie ghegheuen wort. **O**m
voert aen te bet dye sonden te scu-

men ende in doechdē te bet voert te
Ggaen *die stem des beudegoms*
Hi sult weten ende wel versta
en lieue dochter als ic ghelept heb.
dat broot dat ic gheuen sal dz is m̄
vleysch voer dat leuen der werelt.
Mer want nyemāt ghestelic leuen
en mach dan ouermits m̄nre gra
dien daer wt moechdi mercken dat
ouermits m̄jn heylighe sacrament
gracie ghegeuē wort **E**n dit moech
di volcomelic mercken by vier rede
nen die ick v segghen sal. Ten eerl
ten **w**ant ic selue volcomelick ghe
heel ende al in desen sacrament ont
houden ben ende daer om alsoe als
ic sienlic inder werelt comende dat

leuen der gracen de werelt gheghe
uen heb alsoe doe ic oec enen mensch
gheestelick leuen. ouermits mijnre
gracen. hoeneer ick onsielic in hem
coem. ouermits des ontfanghens
mijns heylighen lichaems. **¶** Ende
daer om lief kint suldi mijn lichaem
eten ende mijn bloet drincken op dz
ghi ouermits my hier ouermits my
re gracen. ende hier nae ouermits
mijnre glozien ewelic leuen moet.
Te anderden want in desen sacra
ment representeert wort ende ghy
horcht mijn bitter passie ende mijn
bitter doot die ic gheleden heb. om
u ewich salich te maken. **¶** Ende daer
om soe suldy sonder allen twyuel.

weten dat die selue cracht en̄ mache
pimmer dat selue werck dz mijn bit
ter passie inder werelt gedaen heeft
dat doet mijn heylighe sacramēt in
den ghenen die my myt ganser her
ten als voerseit is ontfanghen **A**lso
te verstaen lief kint wat graciē ghe
naden of salicheden dz ghi optē goe
den vridach wt mynē wonden druc
kende had moghen vercrighen dye
moechdi nu in mynen lichaem eten
de en̄ mijn bloet drinckende soe wel
vercrighen als op die tijt also verre
alst ghebreec in v niet en is **T**en der
den • want dyt sacramēt gheghe
uen wort in een manier vā spijse en̄
dranc oder die ghedaēte des brcots

ende des wÿns. **E**nde daer om lief
kint al wat natuerlike spÿse inden
mensch doet tot behoef des lichame
licx leuens als voeden stercken ver
meeren ende verweent ende weel
dich maken. dat doet aÿtesamē mijn
heylighe vleysch ende bloet. inder
sielen. **W**at mijn vleysch is warach
telic een spise ende mijn bloet is wa
rachtelick een dranc tot behoef u
wer sielen van my vziendeliken ghe
gheuen daer sij inden duechden en
de in enen goeden gheestelijcken le
uen mede gheuoedet ghesterket ym
mer daer si seer verweent mede wor
det ende inwendichliken vermaket
ende versadet. **H**ier om lieue kint

suldi v tot mijne tafelen altyt pine
bequaem te make wanttet omoghe
lic is dat ghi gheestelic leue moecht
sonder deelachticheit mijns heilige
lichaems en mijns heplighen bloets
Ten vierden want ic selue met alle
minen godlike crachte in desen heyl
lighen sacrament heel ende al othou
den ben als ic dicwyl voerseit hebbe
die daer ben een fonteyn en dat oer
spronc alre gracen **E**nde daer ont
hief kint suldi weten ende met ondra
loekē beuinden dat na dien dat ghy
mijn heplighe sacrament deuotelic
oetmoedelic ende dancbaerlic ont
fancet daer na suldi oueruloedelijck
mijn gracie ontfanghen **E**nde dat

109
noch meer is **I**ndē ontfanghē mijns
heilighen sacraments en wort v en
anderen deuoten sielen niet alleen
hier inder tūt vermeerlinghe d' gra-
cien • mer oeck een pant ende een v
sekerlinghe der ewigher glozien ghe-
gheuen • want alsoe als ic xxxij iaer
lanc opter aerden ghewandert heb
niet alleen om v den wech der salich-
heyt te leeren mer oec om van minē
vader veel gracen voer v te weruē
ende veel glozien v te verdienen **E**n
de mijn bitter passie gheleden hebbe
ende den bitteren doot des crucen
ghestozuen ben niet alleen om v mit
hem te versoenen ende dat ghelach
voer v te betalē mer oec om dat rijc

ke mijns vaders v met minen blec
de te coopen ende die poortē des he
mels v te ontslyptē **A**lso heb ic v tot
enen ewighen testament mijn heili
ghe lichaem en mijn heylighe bloet
wil te laten op dat ghi die wyl dat
ghi in deser pelgrimagi sijt daer by
gheuoet en ghesterct mocht worden
ic en dat ghi daer bi weten en ver
staē sout dat ic v mijn ewich leuen
ghecoft heb daer ghi my niet onder
een and ghedaēte mer in mijnre ey
ghenre godliker formen ewelic son
der ophouden ghebruken sulc siet
anders dat ghys v niet dwaerdich
en maect **Die stem der bruyt**

O soete heer o vriendelÿcke bru

gomo barmhertighe god wel seyt
die wise man dat niemāt die barm-
herticheden des heren te vollen wt
sprekē mach ghi hebt ons ghemaect
doē wi niet en warē lancge gesocht
en dier ghecoft doē wi vlozen warē
ende dat noch meer is . v seluen tot
enen solaes ghelatē **W**ie sal dit mo-
ghen wtspreken . wie sal v hier of te
vollen moghen dancken wie sal hē
pmermeer deser graciē waerdich
maken . **h**oerwaer nyemant nae
rechtter behoerlicheyt **W**ie en sou-
de v niet lief hebben . wie en soude v
niet dienen . wie en soude hem tot
deser soeter tafelen niet bereyden .
Wie en wort niet dusdanigher mē

nen niet ghetoghen om v te mynnē
ende te dienen om v te louen ende te
dancken om v te ghebenedien in e-
wicheit. **M**er lieue here dz woort des
apostels pauli veruaert my wāt hy
leit. **D**ie dit broot eet ende desen kelc
dzinckt onwaerdichlic die eet ende hi
dzinckt hem seluen dat oerdel. **W**t
welken woorden ick verstaē dat soe
wie in dootliken sonden staende of
oneerwaerdichlic handelde of ontfā
ghide v lichaem eet of v bloet dzict
dat hi seluē dpe verdoemenis dzinckt
ende eetet. **O**vziendelike trooster
alre bedrucker herten roye derre hē
des vermeten. dat hy vā allen doot
liken sonden vry ende los is roye

derret hem seluen betrouwē dat hy
v met alsulcker eerwaerdicheyt ont-
fanc als des noot ende behoorzlic is
O soete ihesu **I**c en vermeet mi des
nyet pinner ic ducht dat ic alte veel
meer sonden ghedaē heb dā ic weet
waer om ic sorch of ic v mocht ont-
fanghen tot mynre sielen verdoeme-
nis. **N**u wtuercozen heer ontfermt
v mynre troest mi leert my ende ver-
lost my van deser sorzghen

Die stemme des brudegoms

Mijn lief kint hoert ende versta-
et mi wel. dit heilige sacramēt
heeft sijn virtuyt sijn craft ende sijn
macht wt mynre passien. daert een
ghehoghenis ende een ghedachte

nis of is **E**nde daer om soe ist mach-
rich ghenoech om alle dootlike son-
den of te nemen en te vergheuen al-
so verre alst ghebrek niet en is inden
ghenen daert in wercken mach hoe-
neer een mensch in dootliken sonde
staet willens ende wetens ende tot-
ter fonteynen mynre bitterre pas-
sien niet loopen en wilt om ouer-
mits leetwelen ende warachtigher
biechten totten heylighen sacramet
der penitencien hē niet eerst gheghe-
uen en heeft mer meer indē wille he-
uet sonde te doē die is myns heilige
lichaes onwaerdich en ist dz hys hē
vermeet alsoe tot mynre tafelen te

gaen dye gaet daer in verdoemenis
sijnre zielen. **E**n dat en is mijn scult
nyet meer sijn scult dat hy hem des
onwaerdich maect. **H**et mach oeck
gheboeren dat een mensch in doot=
sonden staet onwetende. **a**lloe dat
hy daer gheen consciencie of en he=
eft noch wille noch sijn tot dootli=
ken sonden en heeft. **A**lloe te versta=
en dat si hem heel ende al vergheten
sijn ende vten sijn sijn of dat sijn be=
rou nyet goet ghenoch noch groot
ghenoech gheweest en is. **o**f dat hy
enich dinc ghedacht ghesproken
of ghedaen heeft dat in hem seluen
doorsonde is ende hy en wist des n^z
mer hi wast sculdich te weten. **¶**

Ist dat allulcken mensch met ynnig-
heit sijns herten ende met eerwaer-
dicheit coemt tot mynre tafelen die
sal ouermits dye cracht mijns hepli-
ghen lichaem gracie vercrighen en-
de mynne die warachtich berou en-
de verghiffenis der sonden in hem
wercken sal. **E**nde dat suldi oeck se-
kerlic weten dat ghy ouermits dese
heplighen sacrament verghiffenis
crighet van allen daghelixen sonde.
Ende dat meer is nae grootheyt a-
wer mynnen ende vuerigher deuot-
ien vercrighdi mede quijtscellinghe
der verdiender pinen luttel of veel
nae dyen dat ghi verdienen coent.
Ende dat alsoe verre als ghy buten

dootsonden staet want daghelicke
sonden noch pijn des vegheuers en
worden niet vergheuen al'oe lange
als een mensch in dootsonden staet
of wille heeft een dootsonde te doe.
Ende daer om mijn lief kynt suldy
v althijt hertelick ende aendachtelic
bereyden tot mynre tafelen te gaē
daer v aldus veel goets ende ghees-
telicx profijts of coemt ende als ghi
daer gheweest sijt suldi inwendich-
lic tot my keren ende bidden my dz
ick v voertaen bewaren wyl van al-
len sōden **E**nde dat heeft die cracht
mijns sacramēts in dat si den men-
sche vanden toecomenden sonde be-
scermt ende bewaert. ende teghens

die becozingen ende aenuechten des
bosen duuels sterct **H**iet ghi anders
wel toe dat ghi ouermits uwer on-
behoetheit ende wtghesozthept tot
pdelen wereltliken of lichtuaerdigē
dinghen mijn gracie niet en verliest
of dē duuel die doer niet op en doet
om tot v te comen **E**nde op dat ghy
hier voer bewaert moecht sijn. soe
moet ghi v zeer tot uwē ghebede ge-
uen en sonderlinge wachten vā veel
te spreken. ende veel conuersacien
metten menschen te maken wāt die
de oorsaken der sonden niet seuen
en wil die kan qualic die sonde ghe-
seuen **Die stemme der bruyt**

Wat sal ic v wederghenen lieue

heer voer al dat ghy my ghegheuen
hebt voer al dese mynne die ghy my
bewesen hebt. **V**oer al dyt goet on-
derwijs dat ghi mi ghedaen hebt en
voer al dat goet dat ghi mi onwaer-
dich mensch onuerdient bereit hebt
Het behoert al u toe dat inden hemel
ende inder aerden is. ons goets en
behoefdi niet. **M**ijn hert mijn synen
de alle mijn mynne offer ick voert
aen in uwen dienst te versliten. **N**e-
emt mijn soete heer mijn arm cranc
vermoghen inder alder hoochster
mynnen die ic v sculdich ben en leert
my lieue heer hoe ic v met gāser her-
ten mach mynnen ende dienen ende
overmits enen doechdeliken leuen

mach behaghen want ic sonder v n̄
behaghen en mach *die stem des bru*

HEt is al waer lief kynt *degos*
gi en moecht my sond' hulp vā
mī nymmermeer behagen noch my
nen noch dienen noch doechdelic le-
uen en daer ō moet ghi mī ouermits
ghestadighen ghebede hertelic aen
roepen dat ic v mynre gracen
altijt wil verlichten stueren en lere
om mynen alre liefsten wil in v ende
van v te bekennen • ende die met al-
re naersticheyt volbrēghen **E**nde
want ghy nu dat niet en weet wa-
er mede soe suldy weten dat ghi dye
grote liefde die ic v bewesen heb n̄
mermeer bet dan met mynne

mocht betalen waer om ghi naerste
lick voeghen selt om my lief te heb-

Oben *die stemme der bruyt*
Ch soete brudegom dz begeer
ic wt ganster herten daer verlact mi
nae met alre zielen hoe sal ic dat doe
hoe sal ic dat volbrenghten leert my
mijn wtuercozen wat volcomen en
volmaecte myne is op dat ic wetē
mach wat ic sculdich ben ende wat
my noch al ghebreect *die brudegō*

Dan hebby my volcomelike lyet
hoeneer ghy v met alle den
crachten uwer zielen vuerichlyken
heel ende al in my horen heer horen
god stortet. nimmermeer tētlīke
baet of profijt of oeck enich ewich.

proft in my zoekende. **M**er alleen
my lief hebt om mijns selfs wil dat
is om mijne almoghentheyt wijs-
heyt. goetheit. troetheyt. edelheyt
volmaectheyt. heylicheyt. **e**nde om
mijne in ghebozenre zalicheyt ende
om dier ghelijck. waert dat ghi mi
zeer herrelie myndet v sonden daer
af walghen dat ghi mi lief sout wil
len hebben om loen of om baet **D**ye
my lief heeft om des wil dat hem es-
nich goet of proft van my comen
mocht dye heeft een onvolmaecte
ende een natuerlike lyste. **w**ant
hy soect hem seluen. **e**nde niet my
wyft hy weye ende wat ick ben. hy
en soude buten my anders niet soe

ken **D**aer om lief kynt soect niet in
mi. begheert oec niet van my. dan
mi. wil di anders hartelick ghemint
wesen van mi. **L**aet die een hant die
ander wasschen so worden si beyde
euen schoen. **M**int my alsoe als ick
v ghemint hebbe soect my heel ende
al. als ick v ghesocht hebbe **I**c heb v
ghesocht met ganschere meninghen
ende niet my seluen. tot uwen be-
hoef tot uwen profijt ende niet tot
mynen behoef of profijt. **I**c heb mi
met allen minen godliken crachten
in uwer sielen ghestort noch verga-
keliken noch ewich profijt in v soe-
kende. want ick uwes goets niet
en behoef. mer mijn inghebozen sa-

licheyt begheer ic v mede te deelen.
die ic v onuerdient soe duyer ghes-
coft hebbe en soe vast bezeghelt heb-
be

Vander mynnen gods

Op dat ghi dan altijt inder m̄-
nen mocht voertgaen . ende
uwen bzudegom mocht houden en
de v in sijnre m̄nen moecht ontste-
ken suldi ouerdencken sijn scoenheit
sijn edelheyt sijn heylicheit sijn wijs-
heyt sijn mynne ende sijn goedertie-
renheyt **E**n dit is naden alre hoech-
sten graet der m̄nen te spreke **D**er
nade nedersten graet der m̄nen te
spreke daer gi vā noots wege uwer
salicheyt op staende moet bliue **S**oe

suldi weten dat ghi niet lief en mo-
 et hebben bouen god ghelyc god of
 teghen god niet lagher en moechdy
 ro men **D**ynt v op te clym men alsoe
 veel als ghi moecht **E**n wildi weten
 hoe lief dat gi god hebt **E**ffen also
 veel als sinte augustyn seit als ghy
 syn gheboden hout ende oec v willy
 ghe gheloefden die ghi hem gheloefte
 hebt noch meer noch myn **E**n daer
 gheloefte des v seluen nymer meer
 dat ghy god lief hebt ten si dat ghy
 beuoelt dat ghi gaern van hē denct
 van hem spreket . ende met alre na
 ersticheyt v pynet altoes synen lie-
 ue wille te volbrenghe . **E**nde oec
 ten sy dat ghy beuoelt dattet v al

lief is dat hem lief is van wat perso
nen op wat tide ende op wat stedē
dattet gheschiet **E**nde dattet v oeck
al leet is dat hem leet is vā wat per
sonen op wat tyden en wat steden
dattet gheschiet **V**int ghi dese repⁿ
ken d' liefsten niet in v denct vzilic d'
ghi god niet lief en hebe **O**p desen
soeten brudegom uwer sielen pijnat
v ter doot toe bi te bliuen in hem set
al uwen hoop al uwen troost soect
an hē al v ghenuechte soect in hem
want hi is so minlic ende so trouwe
als v alle die werelt of gaen sal soe
sal hi bi v bliuen hy en sal v nu noch
nimmermeer after laten **G**hy
en selt oec nergheens rechten troost

noch warachtighe ghenoechte vin-
den dan in hem. **D**aer om beueelt hē
al v sorghe ende al uwen noot ende
sorghet ghi alleen hoe ghi hem beha-
ghen selt. **S**ijn bitter passie ende
sijn ouerdraghende mynne dye hi v
daer in bewesen heeft en laet nym-
mermeer wt uwer herten comen.
Als een bondekijn van mirren suldi
hem altyt tusschen uwē borsten dra-
ghen. **E**nde laet v duncken dat
ghy hem altyt met wtgherecten ar-
men anden cruce voer v siet staen v
toesprekende ende segghende aldus.
Vo ghedenckt mijn speue kijnt.
hoe seer dat ick v heb ghempnt. aen
siet mijn wonden ende mijn smerte

P i

ende in trouwen gheeft my v herte
Ende dan offert hem v seluen ghe-
heliken hem te mynnen ende te die-
nen ten ewighen daghē denckende
aldus **O** lieue heer o vziēdelike bra-
degom mijn troest mijn wtuercozē
mijn toeuerlaet al dat ic heb ende al
dat ic ben dat heb ic van uwer goet-
heyt ontfanghen. **e**nde alsoe veer
alst mijn cranckheyt verhenghet so
gheef ict v al weder mijn soete heer
lijf ende siel. **v**leysch ende bloet en
tijtlick goet **E**nde al hadde ic alsoe
veel herten als daer droppelen wa-
ters sijn inder zee. **s**oe woude ick v
gaern daer mede mynnen. **E**nde
al hadde ick alle der enghelen ton-

ghen. soe woude ick v gaerne daer
mede louenende dancken. Ende al
hadde ic alle der menschen knyen.
soe woude ick v gaerne daer mede
aenbeden. Ende al hadde ick alsoe
veel lichamen als daer gras is op
ter aerden. soe woude ickse gaerne
in uwen dienst vercliten. Ende bidt
hem dan dat hy uwer cranchept te
hulpen wil comen. **M**ariam sijn
wtuercoren moeder suldi eeren lief
hebben ende dienen naest hem. ¶
Hoer dient daghelix met een son
derlinghe ghebet. ende kpest hoer
voer v banierdraechter ofte voer
spreecker. **W**atmē v bid doer die mi
ne hoers liefs soons ihesu xpi of om

die mynne van hoet dz en weighert
niet gaern alsoe veer alst v moghes-
lick is. **A**lle lieue heplighe enghelen
suldi eeren ende lief hebben. ende so
derlinghe urwen heplighen enghel.
Ende wacht v dat ghy in sijne tea-
ghenwoerdicheyt nyet en doet dat
ghy in minre teghenwoerdicheyt
niet en sout dorren doen. **k**pest wt
allen heplighen sonderlinghe voer-
spraken. enen apostel. enen mar-
laer enen confessoer. ende een hepl-
ghe maghet. ende desen suldy son-
derlinghe mynne ende eer bewysen
gaern doer dye mynne van hem
wat doen. het si horen auont te vas-
ten horen dach te vperen. ende

dier ghelyc. In desen punten sijt vrie
rich ende naerstich. ende pūnt v al-
tijt vuerigher ende naerstigher hier
in te oefenen. *Vander mynen*

*W*en euen *ons ene kerstens*
kersten mensche suldi lief heb-
ben als v seluen. Dat is. *¶* Alsoe
als ghy begheert v eyghen profijt.
ende voertgant inden goede. inder
eeren. *¶* Inden lichaem. ende inder
zielen. *¶* Ende alle schade wederspoet
of verlies hier in scuwet alsoe suldi
in desen vier pūten uwes euen ker-
sten mensche profijt voortganck.
ofte voerspoot soecken vorderen en-
de begheren. ende alle schade weder-
spoot of verlies hier in scuwen en-

de beteren nae uwen vermoghen.
Ende wat ghi hier teghens dencket
spreect of doet willens ende wetens
dat is teghens der mynnen ende vā
groten noode te biechten. **E**nde dyt
en heeft nyet alleen stede in uwen
vriendt · mer oeck in uwen vyant.
Want inder mynnen uwes vrients
die v lief heeft en machmen gheen
volcomen broederlike mynne merc
ken · **m**er inder mynnen uwes vy
ants die v leet heeft. **D**at ghy den
ghenen lief hebt die v lyet heeft dat
is natuerlick · mer den gheenen te
mynnen dye v leet heeft · ende qua
et doet · **e**nde dien niet soeten wo
erden · **e**nde myt doechdelyken

wercken ende weldaden tot mynnē
te trecken dat hoort der volmaect-
heyt toe ende dat coemt vander gra-
cien goods ende beweruet den men-
sche onsprekeliken veel gracen van
gode. **E**nde al ist dat sake dat nye-
mant van noots wegghen der zalich-
eyt verbonden en is alsoe zeer en al-
so vuerichliken sinen viant te myn-
nen als hem seluen nochtans salich
waert ghi ende te vollen volmaect.
dat ghi alsoe veel of meer teykenen
ende wercken der mynnen uwen vi-
ant bewisen mocht ende doen moch-
te dan uwen vrient. **V**ijnt v dan
alsoe veel als ghy moghet altyt wa-
rachtych mededoghen te hebben.

in wederſpoet of in qualicuaeren al
ſoe wel uwes viants als uwes vri-
ents ende v warachtichlic ende hee-
telick te verbliden in al ſinen voer-
ſpoet ende weluaren. **A**ltijt ſuldy
wachten dz ghi uwen euen kerſten
niet en doet uwen vrient noch oeck
uwen viant dat ghi nader rechtua-
erdicheyt nyet gaerne en hadt dat
men v dede. **D**at is. **N**immermeer en
ſuldi hem ſcalic welen. ſeer doen of
vertoern en met woorden met wer-
ken met rade met tepkenen. inden
goede inder eeren inden lichaem of
inder zielen nimmermeer quaet op
hem vermoeden gheen afterclap vā
hem te doen. ſijn goet werck nym-

mermeer te vermynderen ofte ver-
keeren of sijn tytlick goet te laken
nymermeer hem inden goede of
inder neringhen te hinderen want
dit en woudi nader rechtuaerdich-
eyt nyet datmen v dede. **E**nde
al dat ghy nader rechtuaerdicheyt
wel wout dat hy v dede dat suldy
hem doen **D**at is **V**wen euen kerst-
en suldi eeren. goet beuoelen sul-
di van hem hebben. alle sijn werc-
ken. **J**ae oeck sijn quade wercken
suldi v pinen ten besten te keeren
altijt in doechden syus ghedachtich
wesen. in sijn voerspoet suldi v ver-
blyden in sijne wederspoet suldy v
bedroeven sijn onnoselheyt suldy al

toes ontsuldighē in sijnre afwoor-
dicheyt suldy hem bescermen ende
voer hem verantwoorden. ∴ **D**yt
moet ghi doe. want dit woudi wel
nader rechtuaerdicheyt datmen v
dede. **D**ie arme ellendighe zielen
die inden vegheuij legghen sijn oec
ons euen kersten ende dien moet gi
oec doen als ghy wout waert gi in
horen staet datmen v dede. **D**at is.
Hoer testamenten suldi v pinen ge-
ringhe te betalen in allen manieren
als sijn ordincert ende begheert heb-
ben met missen met vasten ende m^z
ander castijnghe des lichaems. met
aelmissen ende met anderen goeden

werken suldi v pinen nae uwen ver-
moghen ende na allen manieren als
si op v betrouwen ende verdiët heb-
ben hoer pijn te corten en te verlich-
ten of vermynderen. **W**aer ghi yet
teghens al desen voerscreuen pun-
ten doet dat is van node te biechtē.

Vander indicheit ¶ ¶

Warachtighe teykenen der ny-
diecheit dye der broederlyker
mynnen contrarie is sijn dese. **H**oe
neer ghi met swaricheyt uwer her-
ten van yemant denct. als ghi met
dzoefenis uwer herten hem anesiet
Hoeneer ghy myt bytteren moede
van hem of met hem spreekt of ho-
ert spreken. ende cortelick ghelept

almen contrari denct sprekent of do
et den punten die voerseit sijn Ende
voerwaer gheleit dat is groot won
der als sinte Jeronimus seyt dat he
pement mach verboghen of beroe
men dat hi broederlike mynne heeft
die dese teykenen des haets in hem
seluen beuoelt. Aldus en dede crist
ihesus dat spieghel alre volmaect
heyt niet ope sinen verrader iudam
in dien tyde doen hy hem verraden
hadde ende leueren soude met sinen
anderen ghemynden discipulen sijn
heylighe lichaem ende sijn heylighe
bloet gaf. ende inden hoefkijn
vriendeliken toespzack. ende voer
synen mont soende. ende meer

medelidens hadde metten verrader
dan met hem seluen. Ende hyper bo
uen meenen veel menschen dattet
ghenoech is dat si den menschen gō
nen dat hem zalich is. welke salich
eyt si noch gheuen noch nemen en
moghen. Dye si oeck den heydenen
ende den ioden wel gunnen soudē
ende wyllen hem laten gaen. ende
spreken hem nyet toe. **O**ch laten
ten mach alsoe nyet bestaen. want
alsoe als ons lieue heer ihesus crist
sijn ziel ghegheuen heeft. nyet al
leen voer sijn vrienden. mer oeck
voer sijn vianden alsoe sijn wy oeck
sculdich nyet alleen ons goet mer
oeck onse ziele. dat is ons leuen

voer ons broeders inden doot te ge
uen voer dye salicheyt sijn re sielen
mer alre meest zjn hier die prelaten
toe verbonden. Dit suldy dickwyl
ouerlesen ende diep grondieren en
de hier in v seluen examineren wan
tet noot is. Ende daer ghi v ghebrec
keliken in vint dat suldi v pynen te
biechten ende te beteren **vander**

Begheert ghy **oetmoedicheit**
te vercrighen die doechde der
oetmoedicheyt. soe moet ghy den
wortel der oetmoedicheyt in uwer
herten planten. Dat is **v**eyghen
crancheit ende snoothet moet ghi
leeren bekennen. denckende nyet
alleen hoe snoode dat ghi sijt mer

oeck ho: snorde dat ghy wel wesen
 mocht ende oeck noch huden ende al
 le daghe wesen sout. **w**aert dat die
 goedertieren god dye hant sijne be
 scermenis ouer v hoeft nyet en hyl.
 de ende v niet ghewelt vanden son.
 den nyet en toghe ende die tempta.
 tien v nyet of en name. want wt u
 wer groter bzoelheyt suldi v seluē
 kennen gheneycht te wesen totten
 afgront der sonden die v bzenghen
 mocht totten afgront der hellen.
En wildi recht oetmoedich sy pūnt
 v seluen te oefenen ende dickwyl te
 bekommeren in versmaden oetmoe
 dighen wercken. **w**ant nymer:

meer en coft hy totf rechter doecht
der oetmoedicheyt die daer scuwet
die rechte wercken der oetmoedich-
eyt. Ende om die waerheyt te seg-
ghen een grote sake hebben wi ons
te veroetmoedyghen. want wy n-
soe veel vā ons seluen en vermoghē
dat wy een gheestelike ofte vleysche-
like temptacie verwinnen moghen
noch oeck dat alre minste goet wer-
ke gode bequaem doen en moghen
sonder sonderlinghe hulp ende by-
standicheyt ons liefs heeren ihesu
cristi. . . . **V** Dyt hebt altyt
voer oghen. ende veroetmoedicht
v. ende soect altyt die nederste ste-
de. oetmoedich gheselschappe mede

Om te gaen oetmoedighe cleyne diē
ken te doen. ende oetmoedighe sno
de cleederen te draghen. **E**n wa
rachtiē ende oetmoedich mensche
die versmaet alle glorie dyemen hē
doet. noch hy en begheert oeck niet
datmen hem enighe glorie ofte eere
doen sal. **A**ltijt socht hy datmen
hem enighe glorie ofte eer doe mocht
te ende als men se hem doet soe wort
hi in hem seluen ghestoort ende har
telic bedroeft als die oetmoedighe
maghet maria dede doe hoer die en
ghel gabriel die hoge boetschap broch
te. **A**ldus suldi dan oec doen. **N**emer
meer en seldi v oec vbliden of beroe

men van enigher graciën die v god
ghedaen heeft. **ten** sy dat ghi daer
mede den ghenen diet hoert eē goet
betrouwen tot godwaert meet te
maken als sinte pouwels dede. **En**
als men v enighe gracie ofte duech
de toe scriuet oft van v seyt dat sul
di niet dzoefenis uwer herten ende
niet verworpinghe v selfs hooren
denckende dattet alleen dē almach
tighen god toebehoert dat mē v toe
scriuet. **V** Ghy en selt v seluen nem
mermeer gheliken den meestē noch
den minsten noch oet den ghenē die
v ghelijc is pmer nyemāt en suldi la
gher of minre kennē dā v seluē wāt

die behoert den warachtighen oet-
moedighen menschen toe. die nye-
mant en versmaden. mer hem selue
versmaden si wt alre harten ende
van allen menschen begheren si ver-
smaet te wesen ende verbliden hem
daer toe seer als si versmaet wordē.
Aldusdanighe menschen en ontfien
gheen scande spijt of laster dat men
hem aen doen mach. want sy en soe-
ken gheen eer oft glorie. **M**en vint
se oec wel die hem seluen scalckelike
veroetmoedighen. **o**p dat sy voer
oetmoedich moghen gheachtet we-
sen. mer eē warachtich oetmoedich
mensche. als sinte bernaert seyt.

En wilt niet oetmoedich gheacht
noch gheheten wesen mer alleē sno
de gherekēt wesen **E**en warachtich
oetmoedich mēsche die vworpet en
veroetmoedicht hem seluen alsoe se
re dat hi hem seluen onwaerdich
kent alle der gracen goods oeck en
darf hy van gode gheen gracie bege
ren ende ist dat hem hier bouen god
gracie gheeft soe ontsant hyse met
groter vzeesen ymer dat meer is hi
meent dattet hem beter waer die
gracie te deruen dan te hebben ende
dat al daer om want hi die gracie so
dick verboert heeft ende soe menich
sins besmettet heeft der welker gra
cien hi oec nye nad ordināciē goods.

ghebruyct en heeft **B**ekiet nu v sel-
ue wel hoe veer dat ghi noch sijt vā
dē rechten wech der oetmoedicheyt
ende hoe luttel ghi den oetmoedigē
meester ihesum xpi sijn ende sijn
oetmoedighe moeder maria ende o-
sen heylighen vader franciscum nae
ghevolghet sijt **I**st dat waer. wan-
tet doch waer is dat god dē oetmoe-
ghen sijn gracie gheeft tē si dat ghy
v seluen diep veroetmoedicht. hoe
meendi die gracie goods te crighen
die v so seer van node is **O**f meendy
dien wech ten ewighē leuē te clym-
mē dien lucifer vā den hemel gheual-
lē is **M**er neē **G**hi en moecht ghenē
beteren noch sekeren wech gaen ten

Q iij

ewighen leuen dan xps gheleert he
uet en selue ghegheuen heuet **vander**

Houerdie die der oet **houerdie**
moedicheit cōtrarie is die suldi scou
wen die beyde wtwendich is en in
wendich **W**twendighe houerdie is
gheleghe. hoeneer he een mensche is
houerdicht **I**n syn gaen. **i**n syn staē
In syn clederen. **i**n syn ruyckdom. **i**n
synre moghentheyt. **i**n sinen husen
ende dier ghelijck **I**n scoenheit syns
lichaems. **i**n synre edelheyt. **i**n syn
singhen. **i**n syn wel spreken. **i**n syn
vrienden ende maghen **I**n wendi
ghe houerdie is gheleghe hier in.
hoeneer hem een mensche verheffet
en gheprezen wil wesen en gheacht

van sijnre eeynlicheyt wijsheyt mild-
dicheit eerbaerheit di seden vā strēg-
heit sijns leuens vā deuocien vā pre-
ken vā biechtthoren van vasten van
sijnre lydsamicheit vā sijnre armoe-
den en snoetheit der clederen of van
enighen anderen duechdelikē werc-
ken ende hier suldi v voer wachten
ende vindi v in enighen punten ghe-
breckeliken daer suldi v of biechtē

Wander lydsamicheit ¶ . ¶

Denck altyt als v wat op coe-
met te lidē dat ghy met uwen
groten sondē die alre bitterste en o-
lidelike pine der hellen soe dick wel
verdiēt hebt. ende dattet luttel ghe-
noech is al sent v god hier wat tyt-

liker pinen voer alle v sonden **E**nde
dattet oec wel redē is daer hi so veel
groter pinen gaerne gheleden heeft
voer uwen sonden dat ghi oec wat
lijt wt minnē vā hem en voer v selfs
sonden **E**n dat hi dit verganckelike
clepne liden bouē matē metter ewy
gher glozien lonē wil also veer als
ghi verduldich sijt. **S**ijt dan altyt
verduldich wat v ouer coempt niet
alleen als ghijt wel verdient hebbet
mer oec als ghys niet verdient en
hebt **N**iet alleen als v dat liden van
quaden menschen aenghedat wort
mer oeck alst v coempt vanden ghe
nen die goet schynen te wesen **E**nde
oeck niet alleen alst v aen ghedaen

wort voer utwen quaden wercken.
mer oec voer vwen goede wercken

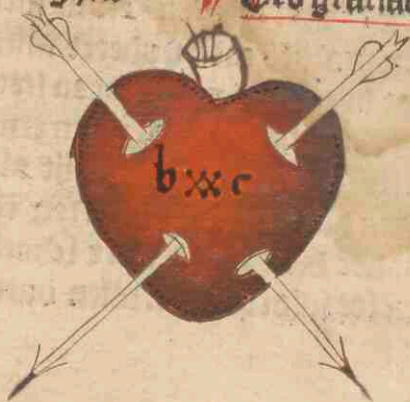
VEn murmureert niet nochen be-
gheert niet beclaghete wesen noch
en beclaghete v seluē niet noch en oet
sculdicht v oeck niet. mer beueeltet
alre samen den rechtuaerdighē god
die alle onnossele menschen ontsul-
dighen sal inden dach des oerdelis.

VEn weert v seluen oeck niet al-
moechdi v wezen noch en begheert
vanden menschen noch oec van go-
de ghewroken te wesen. mer ver-
gheeftet hem wt alre harten ende
bidt trouwelick voer hoer salicheit
alsoe heeft ons lieue heer ghedaen
ons tot een exempel. **I**nder passien

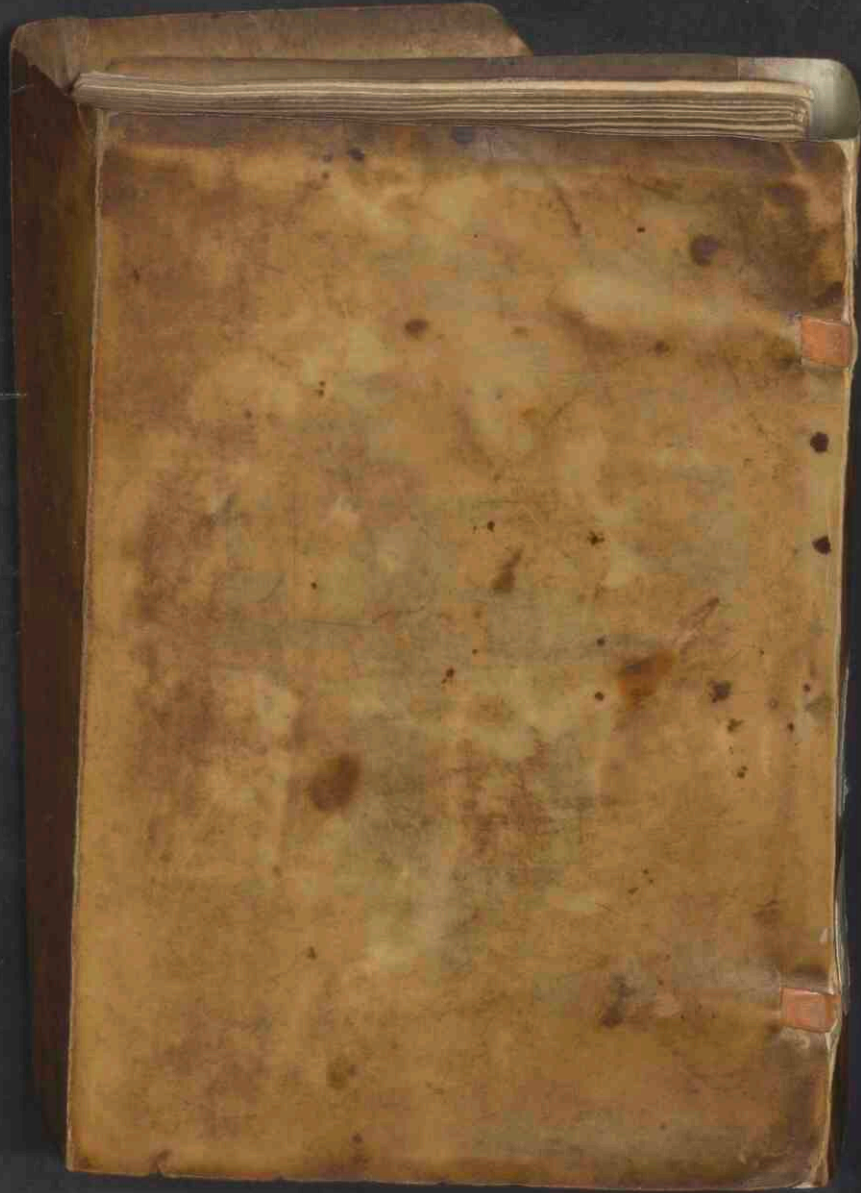
ons liefs heren ihesu xpisti pñnt v
naerstelic v seluen te oefenen want
daer suldy een medicyn vinden te
ghen al v liden **E**en groot teyken
der onljdtsamicheyt is. hoeneer een
mensche wt inwendigher becozin-
ghe willichlick afterlaet enighe goe-
de wercken die hi sculdich is te doe
oft wel doen mocht. ende dan aen
nyemant syn onljdtsamicheit en we-
tet te wreken dan anden onnoselen
god en dat is alte sochliken dinck.
On ljdtsamich soudē wi met recht
wesen. hoeneer onse hemelsche va-
der vertozent wort en ons eue kerl
en mensche verdrucket en verorecht
wort **E**nde oec op ons selue dat wi

onsen hemelſchen vader alſoe dick
 vertozent hebben en noch daghelick
 vertoernē. **E**n oeck dat wy ſoe vne
 righe naerſticheyt totten duechden
 niet en hebben. ¶ **I**n deſen ende in
 deſer ghelijck ſouden wy met recht
 ſoe groten rou van binnen hebben
 en van buten bewiſen of ons groot
 onghelijck gheſchiede. ¶ **V**eel te ſcri
 uen ende veel te leſen. en is altyt
 gheen profijt. mer ſtudeert alleen
 in dat boeck dat met rooden lette
 ren beſcreuen is. dat is inden crups
 ons lieſe beeren. daer ſuldyt al in
 vinden dat v noot is te weten. **W**il
 di onder dien meeſter ter ſchoelen
 gaen ſoe ſuldi haet in allen duech=

den volmaect sijn soe suldi oec veel
grote meesters ende clercken in con-
sten en in heyligheden te bouen gae
In desen voerseyden boeck set al
v toeuerlaet want hier suldi hoo-
nichvlopende soeticheyt in vinden
Ende daer om latet ander stomme
boecken varen die dicwyl veel ydel-
heden en verstroytheden inden sin-
brengghen **Deo gracias :**

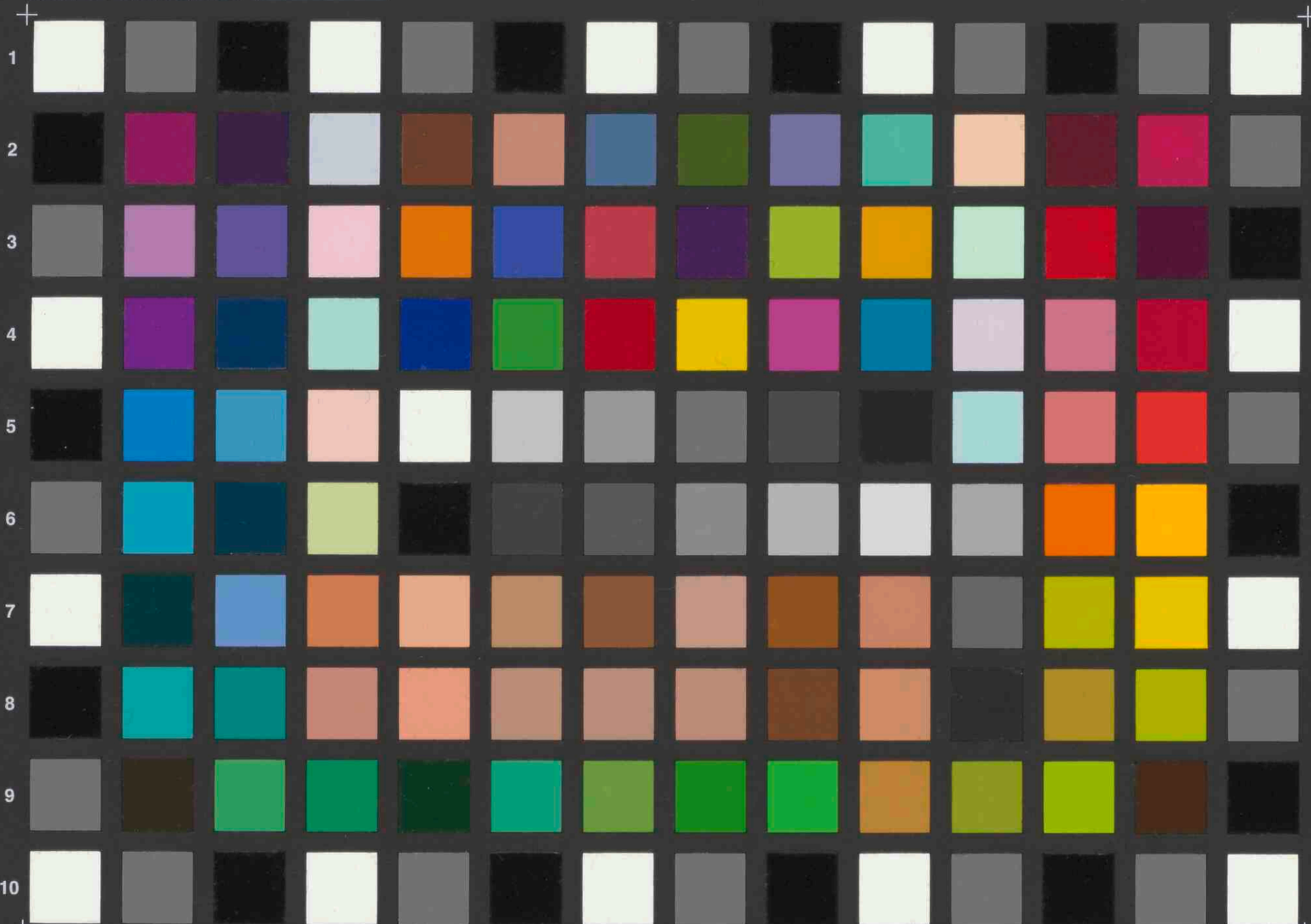

Cm

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

x-rite

0 1 2 3 4 5 6 mm